

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav světových dějin

Bakalářská práce

Michal Kyselka

Britsko-americké vztahy v letech 1923-1929

The British- U.S. Relations, 1923-1929

Poděkování

Chtěl bych tímto vyjádřit své poděkování vedoucímu této práce Doc. PhDr. Václavu Horčíčkovi, Ph.D., za jeho odborné vedení a profesionální přístup, bez něž by tato práce nemohla vzniknout. Zároveň bych velmi rád poděkoval vedoucí historického kabinetu FF UK, PhDr. Martině Soukupové za zprostředkování dokumentů k britské zahraniční politice, které byly pro tuto práci klíčové. Mé díky patří také všem ostatním, kteří se mnou měli po dobu psaní této práce velkou trpělivost.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 29. 7. 2011

Anotace

Tato bakalářská práce popisuje vývoj politiky Velké Británie a Spojených států amerických vůči problematice Německa v období administrativy prezidenta Calvina Coolidge. Soustředí se na analýzu této politiky, na její vývoj a v neposlední řadě také na její následky. Práce se zabývá především politickým aspektem přístupu obou zemí, kde byla do určité míry aktivnější Velká Británie. Nicméně ekonomické otázky je v ní také věnován prostor. Také s ohledem na fakt, že právě při řešení ekonomických problémů souvisejících s německou otázkou byla role Spojených států o poznání viditelnější.

Chronologicky je v této práci popsáno měnící se postavení Německa v poválečném světě. Tento proces byl do velké míry zásluhou právě politiky Velké Británie a Spojených států, často společně.

Autor se převážně soustředil na britský, respektive americký pohled na danou problematiku a pokusil se nastínit příčiny politiky, která hrála v daném období klíčovou úlohu.

Klíčová slova: Spojené státy americké, Velká Británie, Německo, reparační, hranice

This paper describes development of policy of Great Britain and the United States of America towards Germany during the presidency of Calvin Coolidge. It concentrates on analyzing said policy, its development and at last but not least, its consequences. It is focused, primarily, on the political aspect of said policy, in which Great Britain was, to some level, more active. But economical question is being dealt with as well. Also because of the fact that precisely during resolving the economical issues regarding the German question, the role of the United States was more active.

In this work, there is chronologically described changing status of Germany. This process took also place due to the policy (often mutual) of Great Britain and the United States.

The author focused mostly on British or American view of said problemacy and tried to explain reasons that laid to policy, which was, in its time, critical.

Key words: The United states of America, Great Britain, Germany, reparations, borders

Obsah

Úvod.....	6
1. Od konce války k rúrské krizi 1918-1923.....	9
Versailleská konference.....	9
Námořní konference ve Washingtonu	11
Reparace.....	12
2. Rúrská krize a konference v Londýně 1923-1924.....	14
Rúrská krize.....	14
Londýnská konference.....	25
3. Od Londýna k Locarnu 1925.....	28
Jednání o garančním paktu.....	28
Konference v Locarnu.....	37
4. Důsledky Locarna 1926.....	43
5. Stagnace a počátky Briand-Kelloggova paktu.....	49
6. Briand-Kelloggův pakt a obnovení reparační otázky.....	52
Závěr.....	60
Seznam literatury.....	62

Úvod

Tématem této práce je politika Spojených států amerických a Velké Británie vůči Evropě, zejména Německu v letech 1923-1929, tedy v letech republikánské administrativy prezidenta Calvina Coolidge. Události mnou popisovaného období a tématu se velkou měrou vztahují k otázce následků 1. světové války. Americká a britská politika vůči Evropě a Německu obzvlášť, byla v mnoha ohledech klíčová. Problémy evropské diplomacie ve dvacátých letech byly v nemálo případech vyřešeny anglo-americkým zásahem. Jejich politika, ať už společná, či prováděna jen jednou z oněch zemí, hrála podstatnou roli při řešení diplomatických problémů té doby.

Jedním z motivů k psaní této práce byl můj zájem o dané období, kombinovaný se zájmem o diplomacii jako takovou. Vzhledem k mým jazykovým znalostem bylo rozhodnuto, že k problematice budu přistupovat hlavně z pohledu americké respektive britské diplomacie a z tohoto důvodu jsem také nucen spoléhat pouze na prameny a publikace v anglickém jazyce.

Cílem této práce je vyložit a pokud možno také vysvětlit politiku, kterou uplatňovaly Spojené státy a Velká Británie směrem k Evropě a především Německu v daném období. Především se bude soustředit na klíčové mezníky dané doby. Rúrskou krizi, konference v Londýně a Locarnu, Briand-Kelloggův pakt. Na těchto několika klíčových událostech a také na měnícím se postavení Německa vůči ostatním zemím se budu snažit charakterizovat politiku Spojených států a Velké Británie.

Hlavní otázkou, na kterou se budu snažit nalézt odpověď je, jakými změnami prošel vztah mezi Spojenými státy a Velkou Británií na straně jedné a otázky Německa na straně druhé. Jaké byly postoje anglo-saských zemí k německé problematice? Jak se tyto postoje odrážely na jejich jednání? A v neposlední řadě také jaký vliv měly jejich postoje a jednání na problematiku Německa a jeho mezinárodního postavení?

Přestože práce se má soustředit na období administrativy Calvina Coolidge, začíná její hlavní část již na počátku roku 1923. V práci je totiž věnováno více prostoru rúrské krizi a jejímu vypuknutí. Její příčiny a tedy i fungování a vývoj reparační otázky si podle mého názoru zaslouží prostor. Ba dokonce jej přímo vyžadují. Práce by jinak začínala uprostřed děje, což by nebylo příznivé pro její celkové vyznění.

Práce je členěna na kapitoly, které chronologicky odpovídají tematickým okruhům, jež sou v ní popisovány. Je to podle mého názoru rozumné řešení. Rok 1923 je celý součástí první kapitoly. Nepřipadalo mi vhodné, aby práce začínala uprostřed dění rúrské krize. Dalšími kapitolami jsou léta 1924 a 1925, které se věnují otázce rúrské, krize, Dawesova plánu a

Londýnské konference. Předmětem další kapitoly je otázka Locarnské konference a jednání, jež k ní vedla. Rok 1926 probíhal ve znamení jakéhosi převádění výsledků Locarna do praxe. Kapitola o něm se zabývá především vstupem Německa do Společnosti národů. Následující část práce popisuje krach ženevské odzbrojovací konference, počátek jednání o budoucím Briand-Kelloggově paktu a sílící názorové neshody mezi locarnskou trojkou. Závěrečná kapitola pak popisuje vznik Briand-Kelloggova paktu a jednání, která nakonec vedla k definitivnímu vyřešení reparační otázky.

Při psaní této práce jsem se opíral literaturu sekundární i primární. Co se týče pramenů, ukázala se klíčovou edice *Documents on british foreign policy 1919-1939*. V souvislosti s americkou politikou jsem čerpal z edice *Papers relating to foreign relations of the United states*.

Problematika britské, či americké zahraniční politiky byla vždy tématem populárním, kterému bylo věnováno velké množství prací. Přesto si myslím, že právě dvacátá léta nepatří ve dvacátém století k těm nejvíce reflektovaným. V pracích, které uceleně popisují vývoj britské (americké) zahraniční politiky v minulém století jim však prostor pochopitelně věnován je. Velmi povedenou prací v tomto směru je kniha *British foreign policy 1919-1939* od W. Doerra, *British foreign policy since Versailles* od W. N. Medlicotta či *20th Century American Foreign Policy, Security and Self Interest* od J. D. Caridiho. Pro účely této práce posloužily jako dobrý úvod do problematiky.

Co se týká Německa, byly jeho dějiny v meziválečných letech námětem nepřehledného množství prací. Ty se však buď soustředily na jeho vnitřní problémy, což je téma sice zajímavé, ale mimo tuto práci. Práce o jeho zahraniční politice již byly slibnější. V tomto směru se ukázaly užitečné zejména práce popisující jednotlivé momenty mnou popisovaného období. Publikace *Ruhr crisis* od C. Fischera, kniha G. Glasgowa *From Dawes to Locarno Being a Critical Record of an Important Achievement in European Diplomacy 1924-1925* velmi zajímavě a z pohledu současníka (vydáno 1925) popisuje diplomatická vyjednávání roku 1925. Čerpal jsem i z publikací týkajících se například reparační otázky (*The spoils of war, The Politics, Economics and Diplomacy of Reparations 1918-1932* od B. Kenta).

Téma americko-britské politiky vůči Německu jako takové bylo přehledně zpracováno v práci P. Cohrse *The unfinished peace after World War I, Anglo-american stabilisation of Europe, 1919-1939*. Autor v této knize chronologicky popisuje vývoj a dopady politiky Washingtonu respektive Londýna vůči Výmarské republice. Adekvátní prostor také věnuje politice Berlína a Paříže. Opírá se jak o pramennou základnu, tak o množství sekundárních

práci, z nichž některé jsem použil i já sám. Kniha J. Jacobsona *Locarno policy, Germany and the west 1925-1929* má podobný ráz, nicméně svým rozsahem se předchozí práci jen blíží.

Přínosem pro psaní této práce byla také autobiografie Austena Chamberlaina, britského ministra zahraničí v letech 1925-1929, *Down the years*, kde podle mého názoru nezaujatě a objektivně popisuje některé momenty svého ministrování. Doplnkem k této práci byla kniha *The life and letters of the right hon. Sir Austen Chamberlain*, která také nabízí pohled na osobní názory britského státníka.

1. Od konce války k rúrské krizi 1918-1923

Versailleská konference

Boje v 1. světové válce definitivně skončily 11. listopadu 1918 podpisem příměří v lese u francouzského Compiègne. Německo bylo poraženo a zmítalo se ve vnitřních problémech. O sladkém vítězství si mohly Francie či Velká Británie nechat zdát. Následujících sedm měsíců probíhalo ve znamení vyjednávání o míru. O tom se mělo rozhodnout na konferenci ve Versailles. Poražené státy na ní nebyly ani pozvány a ty vítězné byly daleko od společného plánu. Versailleská konference trvala od ledna do června 1919 a její hlavní jednání skončila podpisem mírové smlouvy s Německem 28. června 1919. Německo ztratilo poměrně rozsáhlá území na východě. Gdaňsk se ocitl pod mezinárodní správou. Velká část Horního Slezska připadla Polsku spolu s tzv. Polským koridorem, kterým od sebe bylo rozděleno Východní Prusko od zbytku Německa. Na západě Německo přišlo o Alsasko-Lotrinsko. Pod mezinárodní správou se ocitlo Sársko, jehož obyvatelé měli o své budoucnosti rozhodnout za 15 let v referendu. Západní břeh Rýna se stal demilitarizovanou zónou, která byla navíc okupována spojeneckými vojsky po dobu 15 let. Okupace měla být ukončena postupně v pětiletých intervalech. Německo však muselo plnit závazky plynoucí mu z versailleské smlouvy. V případě jejich neplnění by okupace pokračovala, případně byla obnovena. Německá armáda byla snížena na 100 000 mužů. Berlín měl zakázáno vyrábět útočné zbraně. Velmi ožehavou otázkou se ukázaly být případné reparace. Na prostém faktu jejich existence se vítězové dohodli. Jejich výše však měla být určena experty v roce 1921. Byla také vytvořena Společnost národů. Tato idea amerického prezidenta Wilsona se měla stát hlavním pilířem poválečného uspořádání.

Pohled na Německo jako na hlavního agresora a viníka válečných útrap se při jednání projevil v nemalé míře. Nakonec však konečné znění smlouvy vyvolalo jak hněv a rozčilení na straně poražených, tak rozpaky na straně vítězů. Pocity Německa není třeba vysvětlovat. Francii smlouva připadala naopak příliš mírná. Vzpomínky jejích obyvatel na dvě poslední války byly ještě příliš čerstvé a strach z možného zmrtvýchvstání Německa byl hluboce zakořeněn. Velká Británie se naopak obávala přílišného potrestání Německa, které by se také nemuselo ekonomicky vzpamatovat a být pro Británii dobrým obchodním partnerem. Spojené

státy bohužel nesdílely optimismus a vizionářství svého prezidenta Woodrowa Wilsona. Versailleská smlouva a na ní založený systém jim připadal příliš byrokratický, staromódní a nepružný. Idea Společnosti národů (nejvíce prosazovaná právě jejich prezidentem) se jim nezamlouvala.

To se záhy potvrdilo, když právě Spojené státy 19. března 1920 versailleskou smlouvu definitivně odmítly ratifikovat, což byl první políček do tváře těm, kteří doufali, že právě ona bude základem nového celosvětového pořádku. Wilson, tou dobou již těžce nemocný, odmítl podpořit její přijetí spolu s úpravami senátora H.C. Lodge.¹ Z toho vyplývající neúčast Spojených států ve Společnosti národů a fakt, že odmítly garantovat francouzsko-německé hranice (a v návaznosti na ně tak učinila i Velká Británie) silně podkopaly stabilitu a reálnou sílu nového mírového systému. Francie, která původně chtěla získat Porýní přímo a natrvalo, zůstala bez jakýchkoliv bezpečnostních záruk a musela se spoléhat na takovou podporu, kterou si bude schopna zajistit sama.² To bylo v budoucnu zdrojem mnoha obtíží. Navíc ve francouzském veřejném mínění převažoval pocit „prohraného míru“³

Léta po skončení versailleské konference byla často interpretována jako období amerického izolacionismu. Fakt, že americký Kongres odmítl versailleskou smlouvu ratifikovat, by tomu odpovídal. Bylo tomu tak ale jen do jisté míry. Versailleský systém Spojeným státům zkrátka připadal nepružný, přehlížející ekonomickou otázku a hlavně nevýhodný pro ně samotné. Spojené státy se neotočily k Evropě zády, jak by se mohlo na první pohled zdát. Ve chvíli, kdy situace v Evropě hrozila ohrožením jejích vlastních zájmů, použily veškerý svůj potenciál.

Američané se v evropských záležitostech angažovali i nadále, zejména v těch ekonomických. Situace se však přeci jen výrazně změnila oproti Wilsonově angažovanosti, které se jeho republikánští nástupci v Bílém domě nemohli a ani příliš nechtěli rovnat. Z období prvních let třetí dekády dvacátého století vyniká zejména konference ve Washingtonu na přelomu let 1921 a 1922

---

¹ SCHULZINGER R.D., *American diplomacy in the twentieth century*, New York 1990, s. 121

² CHAMBERLAIN A., *Down the years*, London 1935, s. 152

³ FISCHER C., *Ruhr crisis 1923-1924*, Oxford 2003, s. 20

Námořní konference ve Washingtonu 1921-1922

Vzhledem k poměrně populárnímu názoru, že za vypuknutí 1. světové války můžou závody ve zbrojení, začaly se po jejím skončení ozývat hlasy volající po dohodě o jejich zákazu. Zároveň se britská diplomacie, pod tlakem Washingtonu, rozhodla neprodloužit spojeneckou smlouvu s Japonskem z roku 1902.⁴ Navíc byly Spojené státy znepokojeny zvyšujícím se podílem nákladů na výstavbu námořnictva v japonském státním rozpočtu. Bylo stále jasnější, že Pacifik je pro dvě námořní mocnosti příliš malý. Z rostoucí námořní síly Spojených států nemělo radost ani Japonsko, ani Velká Británie. Na listopad 1922 byla do hlavního města Spojených států svolána konference, jejímiž hlavními účastníky byly Spojené státy, Velká Británie, Japonsko, Francie a Itálie.

Jedním z hlavních dokumentů, které z washingtonské konference vzešly, je tzv. Dohoda pěti (Five power treaty), uzavřená v únoru 1922.⁵ Hlavním kritériem výstavby a udržování námořnictva se stal celkový výtlak hlavních lodí. Poměr mezi pěti signatáři byl stanoven následovně- USA:VB:JAP:FRA:ITA-5:5:3:1,67:1,67. V praxi to celkovou tonáž přiřazenou Washingtonu a Londýnu stanovilo na 525 000 tun výtlaku. Japonsko se muselo spokojit s 315 tisíci tun a Francie s Itálií se 165 tisíci. Zároveň se výtlak hlavní lodě nesměl pohybovat v číslech nad 35 tisíc tun. Díky této úmluvě došlo k přerušení výstavby mnoha lodí a nemálo jich bylo potopeno.

Otázka britsko-japonského spojení byla vyřešena podpisem Smlouvy čtyř (Four power treaty), 13. prosince 1921. V případě jakéhokoliv problému v Pacifiku byla povinna konzultace všech signatářů, tedy Spojených států, Velké Británie, Japonska a Francie. Zároveň byla zakázána výstavba dalších opevnění v Pacifiku (pouze americký Pearl Harbor se mohl dokončit a Britům bylo povoleno opevnění Singapuru).

Ve Washingtonu byla také vyřešena otázka Číny, které byla uznána její územní integrita a všem devíti signatářům tzv. Dohody devíti (Nine power treaty), (Spojené státy, Velká Británie, Japonsko, Francie, Itálie, Portugalsko, Belgie, Nizozemí a také Číně) byla dána stejná práva k obchodování.⁶

---

⁴ SCHULZINGER R.D., *American diplomacy in the twentieth century*, New York 1990, s. 134

⁵ Tamtéž, s. 136

⁶ Tamtéž

Reparace

Otázka reparací byla „vyřešena“ v roce 1921. Do té doby se uskutečnilo množství konferencí, jednání mezi vítězi. Francie spolu s Itálií trvaly na co nejvyšší možné sumě. Naopak Velká Británie nechtěla zatěžovat německou ekonomiku více, než bylo nutné. Nejprve byly na konferenci v belgickém Spa v červenci 1920 dojednány poměry, v jakých budou reparace vypláceny. Francii mělo náležet 52 procent, Velké Británii 22, Itálii 9,5. Belgie měla obdržet 8 procent. V dubnu 1921 pak reparační komise oznámila, že celková suma německých reparací bude 132 miliard zlatých marek. Všem expertům bylo jasné, že takovou částku nemůže Německo splatit. Následně také bylo dojednáno, že reálná suma, jejímuž placení se Německo nevyhne, bude 50 miliard zlatých marek. Výmarská republika, pod hrozbou okupace Porúří, souhlasila. Přesto však Německo splatila pouze první splátku v roce 1921. Narůstající reparační krize pak vyvrcholila na počátku roku 1923.

Celkově se dá říci, že versailleský mírový systém sice válku ukončil, zdaleka však nebyl příslibem pro stabilní mír.⁷ Spojené státy ho odmítly oficiálně podpořit a evropské státy mezi sebou měly příliš mnoho nesvárů. Hlavním cílem francouzské zahraniční politiky se stalo udržení statu quo. Jedním z prostředků jak tohoto dosáhnout bylo vytvoření aliančního systému. Pomocí něj Francie získala Spojence hlavně v Polsku a Československu. Německo bylo v podstatě obklíčeno nepřáteli a mezinárodně izolováno. Přesto však stále mělo potenciál být evropskou, potažmo světovou velmocí.

Prvním krůčkem k německému návratu na kolbiště evropské diplomacie byla konference v Janově v dubnu 1922. Ta měla primárně kromě jiného vyřešit palčivý problém německých reparací. Německo během let 1921 a 1922 opakovaně žádalo o uvalení moratoria.⁸ V Janově byla dokonce dohodnuta půjčka Německu ve výši 4 miliard zlatých marek, nicméně skončila fiaskem poté, co spolu Sovětský svaz a Německo podepsali vzájemnou dohodu o navázání diplomatických styků a vzájemném odpuštění dluhů. Tento krok jasně upozornil na nebezpečí toho, že by Německo mohlo být vehnáno do náruče Sovětského svazu. Zároveň však separátní dohoda mezi Německem a Sovětským svazem vyvolala velmi prudkou reakci ve Francii a Velké Británii. Na konci května znovu probíhala jednání o mezinárodních půjčkách Německu, nicméně ta rovněž ztroskotala. Argument, že by měla být snížena celková suma

---

⁷ CHAMBERLAIN A., *Down the years*, London 1935, s. 152

⁸ FISCHER C., *Ruhr crisis 1923-1924*, Oxford 2003, s. 21

německých reparací, totiž Poincaré spojil s podmínkou současného snížení mezispojeneckých dluhů.⁹ To však bylo pro Spojené státy tabu. 12. července německá vláda požádala o pozastavení reparačních plateb do konce roku 1924. Následná konference v Londýně však byla znovu bez výsledku. Francouzští představitelé pomalu ale jistě začínali prosazovat myšlenku okupace Porúří.¹⁰ Ta by měla zajistit francouzské (nejen) ekonomické zájmy. V tomto však rozhodně neměla podporu Velké Británie. Britové, stejně jako Američané, považovali za nezbytné snížit celkovou částku reparací. To však Paříž striktně odmítala. Reparace podle ní byly klíčovým pilířem versailleského systému. 26. prosince 1922 Reparační komise oznámila, že Německo neplní své dodávky dřeva. Úředník britského ministerstva zahraničí Bradsbury to komentoval jakožto největší využití dřeva v politice od dob Trojského koně.¹¹

Na konci roku 1922 dosáhly vztahy mezi Německem a Francií kritického bodu. Otázka německých reparačních plateb byla ve slepé uličce. Bylo jasné, že obě země nejsou schopny se vzájemně dohodnout. Bylo nezbytně nutné, aby otěže dalšího vývoje přebral někdo jiný. Ten někdo musely být Spojené státy a Velká Británie. Prvně jmenovaný k tomu měl ekonomickou sílu a navíc stále narůstající potřebu. Velká Británie mohla zajistit patřičný politický vliv, jenž byl také nepostradatelný. Rok 1923 a léta následující měla ukázat, do jaké míry se obě země své úlohy zhostí.

---

⁹ FISCHER C., *Ruhr crisis 1923-1924*, Oxford 2003, s. 23

¹⁰Tamtéž, s. 24

¹¹Tamtéž, s. 28

2. Růrská krize a konference v Londýně 1923-1924

Růrská krize

Neutěšená situace ohledně (ne)placení německých reparací se vyhrotila na počátku roku 1923. Po krachu konference v Paříži bylo čím dál jasnější, že Francie je pevně odhodlána k tvrdému postupu vůči Německu a že není ochotna své stanovisko změnit.¹² 10. ledna předalo francouzské ministerstvo zahraničí německé ambasádě v Paříži memorandum o krocích, které se francouzská vláda rozhodla učinit z důvodu neplnění reparačních závazků ze strany Německa. Oficiálním důvodem francouzské akce bylo tedy neplnění podmínek versailleské smlouvy ze strany Německa. V důsledku toho francouzská vláda vyšla do Porúří komisi inženýrů, kterou bude doprovázet nezbytný vojenský doprovod.¹³ Ke stejným krokům se rozhodla i Belgie. Ten samý den učinil německý velvyslanec ve Washingtonu Wiedfeldt prohlášení, které výše uvedené memorandum podrobovalo německé kritice.¹⁴ Wiedfeldt francouzskou vládu obvinil z porušení versailleské smlouvy. Argumentoval tím, že se nejedná o hromadnou akci Spojenců, ale o jednostranný akt. Dále odkazoval na porušení zákazu teritoriálních změn a na nepřiměřenou reakci na německé nedostatečné platby. Nicméně o den později Francouzi skutečně do Porúří napochodovali a odstartovali tím lavinu událostí, která v konečném důsledku vedla k vyřešení nejen reparační otázky. Německá vláda reagovala vyhlášením tzv. pasivní rezistence,¹⁵ která nakonec vedla k prohloubení hyperinflace marky a k devastaci německé ekonomiky. Francouzskému hospodářství růrská krize také příliš nepomohla, navíc se Francie v očích mnoha současníků zdiskreditovala. Naopak Německo si svým houževnatým odporem získalo velké sympatie.

11. leden byl vyvrcholením předchozího neutěšeného vývoje. Mínění v obou anglo-saských zemích bylo více než nejednotné. Někteří pozorovatelé zaujali profrancouzské stanovisko, jiní její akci kritizovali a jejich sympatie byly na německé straně. Bylo poukazováno především na ekonomickou hrozbu, která nyní vyvstávala.¹⁶ Americký ministr zahraničí Hughes sice proklamoval hluboký americký zájem o celé dění, nicméně vcelku výstižně prohlásil, že v současné situaci je řešení z americké strany v nedohlednu, neboť ani jedna strana by v současné situaci nebyla ochotna naslouchat.

---

¹² *Documents on british foreign policy 1919-1939 (DBFP)*, Series 1, Volume XXI, n. 8

¹³ Tamtéž, n. 18

¹⁴ *Papers relating to the foreign relations of the United States (FRUS)*, 1923, II, s. 49

¹⁵ PAWLEY M., *Watch on the Rhine : The Military Occupation of the Rhineland, 1918-1930*, London 2007, s. 91

¹⁶ SCHULZINGER R.D., *American diplomacy in the twentieth century*, New York 1990, s. 130

Na jaře a v létě roku 1923 došlo z mnoha různých důvodů k několika personálním změnám, jež měly velký vliv na další vývoj. A to nejen v rámci rúrské krize

2. srpna zemřel ve věku 57 let americký prezident Warren G. Harding. Úřad prezidenta Spojených států po něm převzal jeho viceprezident Calvin Coolidge, který v něm působil až do roku 1929. Ministrem zahraničí zůstal Charles Evans Hughes.

Charles E. Hughes (1862-1948) zastával úřad amerického ministra zahraničí v letech 1921-1925, kdy byl nahrazen Frankem B. Kelloggem. Působil léta jako soudce Nejvyššího soudu Spojených států a roku 1916 byl Wilsonem poražen v prezidentských volbách. Později byl zvolen předsedou Nejvyššího soudu. Stejně jako Austen Chamberlain měl výhodu v neangažovanosti Warrena Hardinga¹⁷ a později Calvina Coolidge do otázek zahraniční politiky. Vždy se snažil o to, aby nebyla pozice Spojených států omezována přílišnou angažovaností na jedné či na druhé straně. Za jeho úřadování proběhla na přelomu let 1921 a 1922 konference ve Washingtonu, kde pro Spojené státy vcelku úspěšně vyřešil problémy spojené se zbrojením a velmocenskou politikou v Pacifiku. Do dění v evropské diplomacii také nemálo zasahoval. Preferoval ekonomické vyřešení reparační otázky a trval na povinnosti amerických dlužníků splácet, čímž jim občas ztrpčoval život. Má však nemalou zásluhu na ukončení rúrské krize a na pozdějším stabilizačním procesu.

Americká veřejnost začala s napětím vzhlížet k prezidentským volbám v roce 1924, ve kterých nakonec zvítězil stávající prezident Calvin Coolidge.

Mezitím na druhé straně Atlantiku již 22. května 1923 odstoupil z důvodu nemoci (rakovina) z funkce britského ministerského předsedy Andrew Bonar Law a byl nahrazen Stanleym Baldwinem. Ministrem zahraničí zůstal lord Curzon a bylo tomu tak až do nástupu labouristů o rok později

Žádná z uvedených výměn ve vedení obou zemí však neznamovala příliš velké změny jejich zahraniční politiky. Ani Stanley Baldwin, ani Calvin Coolidge se zahraniční politice nevěnovali ve velké míře a její vykonávání ponechávali plně na bedrech svých ministrů.

Z hlediska mezinárodní politiky byla daleko důležitější změna v úřadu kancléře Výmarské republiky. 13. srpna se jím stal Gustav Stresemann. Ořeže německé politiky se tak dostaly do rukou státníka, který brzy po svém nástupu do úřadu (vykonával také funkci ministra

---

¹⁷ SCHULZINGER R.D., *American diplomacy in the twentieth century*, New York 1990, s. 125

zahraničí) jasně signalizoval, jakým směrem by se podle něj měla upírat německá zahraniční politika. Obával se, že Francie usiluje o odtržení Porúří od Německa a tím pádem o ohrožení jeho jednoty, jejíž zachování bylo jeho klíčovým postojem v této době.¹⁸ Dával najevo, že je ochoten jednat o konečném vyřešení reparační otázky a o zlepšení vztahů s Francií. Což diplomaté a politici v Londýně a ve Washingtonu vítali. Stresemann je sice již 23. listopadu donucen rezignovat, nicméně v kabinetu Wilhelma Marxe je mu svěřen úřad ministra zahraničí, kterým zůstane i v dalších německých kabinetech až do roku 1929.

Francouzským předsedou vlády byl v té době Raymond Poincaré a jeho neústupnost v otázce rúrské krize a ve vztahu k Německu již vyvolávaly poměrně velkou nevoli jak na straně Němců, tak i na obou březích Atlantiku.

V průběhu roku 1923 se sice objevovaly náznaky ochoty řešit nastalou situaci, ty ale narážely na odpor Francie. Již v květnu byl Spojencům předložen německý návrh, který však podstatně měnil výši reparací a byl odmítnut jak Londýnem, tak Paříží. V červnu přišel z Berlína další návrh, který byl pro Londýn již přijatelnější, vyhýbal se však otázce ukončení pasivní rezistence, což byl pro Francii klíčový faktor pro zahájení jakýchkoliv jednání. O měsíc později pak přišli s návrhem i v Londýně, ten však také počítal s opuštěním pasivní rezistence. Nicméně o několik měsíců později byl základem budoucích jednání. Dokonce se na něj odvolával Brusel při svém souhlasu k jednání v říjnu 1923

Neustále se zhoršující situace měla na konci roku 1923 za následek zvětšený zájem Spojených států o evropskou, hlavně ekonomickou, problematiku.

Republikánská administrativa zaujímala ve dvacátých letech stanovisko „konzervativního internacionalismu.“¹⁹ Ekonomicky měla velký zájem na evropské stabilitě, zatímco politicky se snažila zásahům v Evropě vyhýbat a stát mimo Společnost národů, do které Spojené státy odmítly vstoupit již za Wilsona. Na podzim 1923 francouzská neústupnost v otázce německých reparací a také strach z možné dezintegrace Německa (to sice v té době opustilo politiku pasivní agrese, nicméně bylo stále hospodářsky na kolenou a hrozilo vypuknutím nacionálních nepokojů) přiměl jak Spojené státy, tak Velkou Británii k ještě aktivnějšímu přístupu. Důležitým byl podle mého názoru projev amerického ministra zahraničí Hughese z 30. prosince 1922.²⁰ Ten v něm výstižně charakterizoval americké zájmy a budoucí americkou politiku směrem k Evropě. Jasně v něm odmítl spojení německých reparací s dluhy

¹⁸ WRIGHT J., *Gustav Stresemann, Weimar's Greatest Statesman*, Oxford 2004, s. 219

¹⁹ SCHULZINGER R. D., *U.S. diplomacy since 1900*, New York 2002, str. 126

²⁰ *DBFP*, Series 1, Volume XX, n. 157

Spojenců Spojeným státům. Washington sice nechce, aby Francie měla přijít o jakoukoliv část svých reparací, nicméně větší důležitost přikládá ekonomické obnově Německa. Celá záležitost by se podle něj měla odpolitizovat a měla by být vyřešena komisí ekonomických expertů.

Tento projev sice neměl bezprostřední účinek, nicméně jeho důležitost se plně projevila na podzim 1923. V říjnu toho roku prezident Coolidge vyjádřil přesvědčení, že americký přístup zůstává stejný, jak jej podal Hughes ve svém projevu. O to se opřel Curzon a ve svém telegramu do Washingtonu z 12. října na Spojené státy apeluje s tím, že pro vyřešení nastalé situace je aktivní účast Spojených států nezbytná.²¹ Odpověď jeho kolegy v úřadě byla příznivá. Spojené státy se i nadále drží linie, na kterou se Curzon odvolával (linie, která byla vytyčena Hughesovým projevem 30. prosince 1922). Podporují myšlenku ekonomické konference, která by však neměla vést k ústupkům Německu v otázce jeho válečné viny, či povinnosti reparačních plateb. Stejně postoje zopakoval i při rozhovoru s francouzským vyslancem ve Washingtonu 22. října.²² Z této konverzace již zřetelněji vyplývá, že Francie je ochotna přistoupit ke konferenčnímu řešení reparační otázky. Stále se však úzkostlivě drží svých práv, které jí zajišťuje versailleská smlouva. Byla však ochotna přijmout britský plán, který počítal s vytvořením expertní komise, která by podléhala Reparační komisi.

Zde se naskýtá otázka, co vedlo ke změně v britském a americkém postoji a hlavně k aktivnějšímu přístupu k evropské problematice v roce 1923. Londýn měl ke změně svého přístupu více záminek. Kromě již zmíněných důvodů panovala v Londýně obava z toho, kam až by francouzský postup mohl situaci v Německu dohnat.²³ Byla zde obava z možné bolševizace Německa. To byla pro britské konzervativce velmi nepříjemná představa. Navíc vyvolával francouzský postup obavy, že jim nejde pouze o spravedlivé vyplacení jim náležejících reparací. Londýn se obával, že Francie svým postupem usiluje o postavení evropského hegemonu. Británie se tedy stavěla k jakékoliv případné dezintegraci Německa jednoznačně odmítavě. Jednalo by se tak podle ní o porušení versailleské smlouvy

Již byly jmenovány důvody britského angažování. Motivů pro to americké bylo stejně jako u Albionu více. Jednou z hlavních příčin byla obava z toho, že by se Francie mohla pokusit o

---

²¹ *FRUS*, 1923, II, s. 69

²² *Tamtéž*, s. 7

²³ *COHRS, P., The unfinished peace after World war I, America, Britain and the stabilisation of Europe, 1919-1932, Cambridge 2008, s. 102*

spojení otázky reparací a mezi-spojeneckých dluhů, což by mohlo poškodit americké zájmy.²⁴ Američtí představitelé také došli k názoru, že další poškozování německého trhu by bylo nevýhodnější než ztráta německého trhu jakožto soupeře. Navíc bylo Američanům zřejmé, že německý trh je jedním z pilířů trhu evropského a ten měl být pokud možno stabilní. Myšlenka německou porážkou posíleného francouzského trhu se jim také příliš nezamlouvala. Svou roli sehrála i politická prozíravost. Stabilní Evropa byla stále v nedohlednu a bylo potřeba jít jí naproti.

Říjen 1923 byl zřejmě klíčovým měsícem, ve kterém se Velká Británie i Spojené státy definitivně postavily evropské krizi čelem. Na francouzskou diplomacii to mělo velký vliv. Stále se však Poincaré zaštiťoval versailleskou smlouvou. Právě v říjnu však proběhla v Londýně Imperiální konference a francouzská, belgická a italská vláda byly informovány o jednání, která na ní probíhala ohledně krizové situace.²⁵ Britové dali jasně najevo, že situace v Německu je nadále neúnosná a musí se najít řešení. Bohužel žádná z dosavadních aktivit Velké Británie nevedla k úspěchu, nicméně za současné situace je možno doufat. Naštěstí má totiž stejný pohled na danou problematiku i vláda Spojených států, která i nadále trvá na své linii stanovené v prosinci 1922. V prohlášení byla deklarována jednak možnost expertní komise (s účastí Spojených států), která by zvážila schopnost Německa splácet a zrekonstruovala celkovou výši reparací s ohledem na současnou situaci. Druhou alternativou byl vznik takovéto komise pod patronací reparační komise, s účastí nezávislého občana Spojených států.

Řím i Brusel britskou aktivitu přijaly s potěšením. Kvitována byla zejména účast Spojených států na celém projektu. Druhý jmenovaný však vcelku střízlivě konstatoval fakt, že pro další jednání je vzhledem k Poincarého postoji možná pouze druhá alternativa.²⁶ To se také později potvrdilo v rozhovoru britského velvyslance v Paříži Crowa a francouzského ministra zahraničí, který tlumočil Poincarého souhlas s druhým návrhem.²⁷

Poincaré byl zcela proti tomu, aby expertní komise zkoumala legálnost francouzské okupace Porúří. Ta vůbec neměla přijít na pořad jednání. Na začátku listopadu se tak dokonce na chvíli zdálo, že veškerá jednání sou kvůli Poincarého neústupnosti u konce. Ten totiž sice souhlasil s jednáními, ale měl připomínky k textu britského memoranda, které zvalo k jednání

---

²⁴COHRS, P., *The unfinished peace after World war I, America, Britain and the stabilisation of Europe, 1919-1932*, Cambridge 2008, s. 107

²⁵DBFP, Series 1, Volume XXI, n. 403

²⁶Tamtéž, n. 409

²⁷Tamtéž, n. 415

Spojené státy. Ty nebyly z Poincarého neústupnosti nikterak nadšeny, nicméně nechtěly z případných jednání vycouvat. Tyto obstrukce se však podařilo zažehnat a otežít se chopila sama Reparační komise. 28. listopadu informoval její francouzský člen Barthou o vytvoření dvou komisí, které by měly zkoumat jednak německou schopnost platit reparace a také by měly usilovat o vyrovnání německého rozpočtu.²⁸ Spojené státy sice k této nové konstelaci zprvu přistupovaly obezřetně, ale nakonec souhlasily s účastí svých expertů. Velká Británie zůstávala v tuto chvíli v pozadí, protože se připravovala na volby, které měly proběhnout v lednu 1924. Washington nakonec vyslal na jednání generála Charlese E. Dawese, který byl dokonce zvolen předsedou jedné z komisí a Owena Younga. V druhé komisi měl Spojené státy zastupovat Robinson, předseda první národní banky v Los Angeles. Hughes byl v tomto ohledu velmi opatrný a dbal na to, aby všichni tři Američané účastníci se jednání nebyli bráni jako vyslanci americké vlády.

O čtrnáct dní později se novým ministerským předsedou Velké Británie stal Ramsay Macdonald. Byl prvním labouristou v Downing Street. postavení Spojených států a tento fakt přijímal bez zbytečných emocí.

Ramsay MacDonald (1866 – 1937) byl prvním britským labouristickým premiérem. Jako vůdci labouristů se mu podařilo zabrat místo po rozpadajících se liberálech a po volbách roku 1923 byl pověřen sestavením britské vlády. Ta sice trvala jen devět měsíců, nicméně na mezinárodním poli si Macdonald, který vykonával funkce premiéra i ministra zahraničí, připsal nemalé úspěchy. Byl zastáncem odzbrojení a silně podporoval diplomatické řešení otázky reparací a rúrské krize. Londýnská konference a následné přijetí Dawesova plánu bylo jeho velkým triumfem. Bohužel jeho menšinovou vládu položila tzv. aféra Zinovjevova dopisu. Jeho vláda padla a k moci se opět dostal až v létě roku 1929.

Přestože u moci vydržel pouze necelých deset měsíců, stal se velmi důležitou figurou v rámci vyřešení rúrské krize. Byl totiž také ministrem zahraničí ve své vládě a na rozdíl od svého předchůdce a od svého nástupce v Downing Street se tedy nanejvýš aktivně zapojoval do zahraniční politiky. Sdílel americký postoj ohledně mezinárodní konference, která by vyřešila reparační problém. Doufal, že by jeho vyřešení urychlilo francouzský odchod z Porúří.²⁹ Vyvíjel tlak na Raymonda Poincarého a později také na jeho nástupce, Edouarda Herriota. Měl velkou výhodu v podpoře, kterou měl od Washingtonu. Byl si totiž vědom

---

²⁸ *FRUS*, 1923, II, s. 98

²⁹ *DBFP*, Series 1, Volume XXVI, n. 349

nezbytnosti americké spolupráce a hlavně důležitosti jejího kapitálu.³⁰ Ve své politice vůči Francii zachovával korektnost a ujišťoval je o své podpoře, která ale byla podmíněna tím, že Francie zanechá své destabilizační politiky vůči Německu a přestane na něj zbytečně tlačit. Snažil se o uklidnění vztahů mezi Francií a Německem. Byl totiž pevně přesvědčen o tom, že pouze zlepšení vztahů obou zemí může vést k vyřešení otázky reparací. Francie by tak mohla konečně dostat zapláceno. Stejně tak Velká Británie. Obě země by tak mohly vyřešit své dluhy vůči Spojeným státům, které se nadále odmítly stát hlavním arbitrem v otázce reparací a odmítaly je, jak již bylo řečeno, přímo spojit s mezispojeneckými platbami.

Jak rozpolcená situace v Německu tou dobou panovala, výstižně dokumentuje setkání amerického velvyslance v Berlíně Houghtona s německým průmyslníkem Hugo Stinnesem v září roku 1923, který se tázal na případnou americkou podporu (americký kapitál) nové německé pravicové vlády, která by podle jeho slov měla mít podporu klíčových německých průmyslníků.³¹ V jejím čele by prý krom jeho stál ještě bývalý ředitel Kruppovy firmy Otto Wiedfeldt a velitel reichswehru Hans von Saack. Velvyslanci prý navrhované zřízení silně připomínalo italský fašismus a tato představa mu zdaleka nepřišla zcestná. Nebyl ostatně jediný, kdo věřil, že dočasná vláda tvrdé ruky v Německu by krizi zvládla lépe. Nicméně Hughes se rozhodl podpořit Stresemannovu vládu. Ta již učinila několik vstřícných kroků směrem k možným jednáním o platbě německých reparací. Hlavně však podnikla důležité kroky ke stabilizaci německé ekonomiky. Byla opuštěna politika pasivní rezistence a zavedena tzv. rentová marka, která zastavila drtivou inflaci.

9. dubna 1924 představily expertní komise při Reparační komisi závěry svého tříměsíčního jednání. Tzv. Dawesův plán neměnil celkovou sumu německých reparací tak, jak byla určena v květnu 1921, ale měnil splátkový kalendář.³² Platby byly rozloženy na příštích pět let. Německo mělo prvních pět let platit jednu miliardu zlatých marek ročně. Po pěti letech se měla výše ročních splátek zvýšit na 2,5 miliardy ročně. Německu měla také být poskytnuta jednorázová mezinárodní půjčka v hodnotě 800 milionů marek, která měla sloužit k nastartování německé ekonomiky. Ta měla být navíc do jisté míry kontrolována západními ekonomickými experty skrze německou centrální banku. Dawesův plán ve svém celkovém pojetí bral ohledy na německé možnosti splácet a zohledňoval také zotavení německé ekonomiky. Po této době mělo dojít k novému uspořádání.

---

³⁰ *DBFP*, Series 1, Volume XXVI, n. 493

³¹ COHRS P., *The unfinished peace after World War I, America, Britain and the stabilisation of Europe 1919-1932*, Cambridge 2008, s. 112

³² Tamtéž, s. 138

Vyhlášení výsledků expertních jednání bylo velmi důležité jakožto impuls k dalšímu jednání. Byly položeny solidní základy pro další diskuze.

Velká Británie přijala závěry expertů s potěšením. Macdonald trval na nutnosti přijetí plánu v jeho celku. Zároveň však odmítal další závažné kroky, dokud své stanovisko nezaujme Reparační komise. Ta Dawesův plán přijala a 17. dubna tak byl vládám Velké Británie, Belgie a Francie zaslán Dawesův plán jako oficiální podklad k dalšímu jednání. Jako takový ho Velká Británie přijala jako první.

Stanovisko Stresemanna bylo celkem příznivé. Kvitoval hlavně expertní názor o nutnosti zachování německé ekonomické jednoty.³³ Německý ministr zahraničí považoval za nezbytné přijmout Dawesův plán v celé jeho šíři. Věděl však, že nebude lehké jeho prosazení na německé politické scéně, přestože on sám v něm spatřoval příležitost obrácení amerického a britského kapitálu proti francouzskému imperialismu.³⁴ Nicméně Berlín Dawesův plán přijal jako základ pro budoucí jednání 15. dubna³⁵. Stalo se tak po vleklých jednáních ve vládě, kde se ho nakonec Stresemannovi podařilo prosadit, přestože bylo jasné, že jeho přijetí či nepřijetí je velmi ožehavou otázkou, která bude do velké míry rezonovat v blížících se volbách. O týden později vyjádřil Dawesovu plánu svou podporu také prezident Coolidge při svém projevu v New Yorku.³⁶ Vyjádřil zde naději, že americký soukromý sektor finančně podpoří německou ekonomiku. Jeho přání se mu brzy vyplnilo. Již 26. dubna byla schválena půjčka od International Acceptance Bank Německu v celkové sumě 5 milionů amerických dolarů.³⁷

Co se týče zemí okupujících Porúří, Belgie Dawesův plán přijala 25. dubna. Podle očekávání byl velmi problematický postoj Francie, především jejího premiéra Poincarého.. Ten sice závěry úsilí a práci expertní komise ocenil, nicméně považoval Dawesův plán za interní záležitost Reparační komise a tedy nepovažoval za nutné se k němu nikterak závažněji vyjadřovat.³⁸ Francouzi byli ale závěry komise zklamáni. Doufali ve svou větší roli v budoucí německé ekonomice a ani zdaleka se nechtěli vzdát své těžce vybudované pozici v Porúří. Navíc se obávali oslabení své pozice v reparační komisi a nelíbila se jim skutečnost, že návrh do značné míry opouští zásady versailleského míru. Jasně však dával najevo, že Francie si chce udržet svou pozici vydobytou okupací Porúří. Německé návrhy a připomínky sice mohou být vyslyšeny, ale přímá účast Výmarské republiky na případných jednáních

---

³³ WRIGHT J., *Gustav Stresemann, Weimar's Greatest Statesman*, Oxford 2004, s. 271

³⁴ Tamtéž, s. 284

³⁵ *DBFP*, Series 1, Volume XXVI, n. 431

³⁶ Tamtéž, n. 442

³⁷ Tamtéž, n. 447

³⁸ Tamtéž, n. 445

nepřichází v úvahu. Poincaré také doufal v případnou britskou podporu, pokud by Německo znovu nedostalo svých reparačních závazků. Společnému anglo-americkému tlaku, který navíc silně podporoval Berlín, nicméně Francouzi nakonec neodolali.

Na jaře 1924 proběhly ve Francii i v Německu parlamentní volby. V zemi galského kohouta se ukázala oslabená pozice Raymonda Poincarého a ten byl také v červnu ve svém úřadu vystřídán Édouardem Herriotem. Z pohledu Londýna a Washingtonu to byla změna potěšující. Herriot nesdílel antigermanismus svého předchůdce a byl na rozdíl od něj ochotnější k ústupkům. Situace na druhém břehu Rýna byla daleko komplikovanější. Volební výsledky zde ukázaly velký nárůst obliby nacionálních stran, které nehodlaly Dawesův plán přijmout. Po složitých jednáních se však německým kancléřem stal Wilhelm Marx a v úřadu ministra zahraničí nadále zůstal Gustav Stresemann. 6 června obdržela nová německá vláda důvěru. Stresemann nadále trval na bezpodmínečné podpoře Dawesova plánu.

21. a 22. června se v Londýně sešli Ramsay Macdonald a Edouard Herriot.³⁹ Dohodli se na uskutečnění konference v Londýně, která by měla začít 16. července. Účastnit by se jí kromě obou zemí měly také delegace Belgie, Itálie a Japonska. Spojené státy by také měly poslat svého zástupce v jakékoliv formě, kterou ony samy uznají za vhodnou. Konference by se měla zabývat pouze závěry expertní komise, tedy tzv. Dawesovým plánem. Jejím výsledkem by měl být protokol, který by uváděl Dawesův plán v praxi. Neměla řešit otázku bezpečnosti ani problém mezispojeneckých dluhů. Konference se měly zúčastnit zástupci Velké Británie, Francie, Belgie, Itálie a Japonska. Později byly také pozváni zástupci Portugalska, Řecka, Království Srbů, Chorvatů a Slovinců (Jugoslávie) a Rumunska.⁴⁰ Stále však byly velké názorové neshody mezi Francií a Německem. Stresemann trval na tom, aby Francie jasně deklarovala, kdy odejdou okupační vojska z Porýní.⁴¹ Byl si vědom toho, že bez této záruky nebude schopen v říšském sněmu prosadit opatření, které pro Německo vyplynou z Londýnské konference. Velká Británie v tomto ohledu podporovala Berlín. Francouzští představitelé si byli dobře vědomi toho, že jakmile se zainteresované země dohodnou na přijetí Dawesova plánu, nebudou se již moct odvolávat na legalitu okupace skrze německé neplnění závazků versailleské smlouvy.

---

³⁹ *DBFP*, Series 1, Volume XXVI, n. 493

⁴⁰ Tamtéž, n. 497

⁴¹ Tamtéž, n. 489

Washington se zpočátku stavěl ke své možné přímé účasti na konferenci odmítavě.⁴² 24. června obdrželo jeho vyslanectví v Londýně oficiální pozvánku a souvislosti s tím podal vyslanec Kellogg (budoucí ministr zahraničí) výklad současné situace, ve kterém zdůrazňoval, že pro evropské státy je účast Spojených států velmi důležitá.⁴³ 25. června nakonec Kellogg obdržel instrukce, aby se účastnil jednání v Londýně jakožto zástupce Spojených států.⁴⁴ Neměl však do jednání přímo zasahovat a Spojené státy se v oněch jednáních nadále odmítaly zavázat se výrazněji v reparačním systému.

Vzhledem k přijetí Dawesova plánu v Německu byla klíčová pozice německé vlády. Ta byla silně kritizována nacionalisty a byla si vědoma nutnosti brzkého řešení krize. Stresemann požadoval, aby bylo konečné ujednání vůči Německu „ohleduplné“, aby ho tak vláda mohla snadněji prosadit. Zároveň si však Stresemann uvědomoval absenci otázky ukončení vojenské okupace Porúří v Dawesově plánu. Ještě během londýnské konference Stresemann navrhoval, že by k ní mohlo dojít na počátku roku 1925, kdy mělo dojít k evakuaci první okupované zóny, hlavní však podle něj byla potřeba stanovení pevného data odchodu.⁴⁵ To by podle něj oslabilo pozici nacionalistů a tím posílilo pozici německé vlády v říšském sněmu.⁴⁶

Na začátku července se Stresemannovi dařilo získávat podporu pro jeho reparační politiku. Získal podporu klíčových německých průmyslníků.⁴⁷ Obojí by však ztratil, pokud by nezískal záruku ukončení okupace Porúří.

Herriot byl sice daleko ochotnější k ústupkům než jeho předchůdce Poincaré, nicméně i on se zdráhal k jednání o ukončení okupace. Báł se své příliš slabé pozice. V tomto ohledu se ukázala klíčovou návštěva Ramsayho Macdonalda v Paříži ve dnech 7. -9. července.⁴⁸ Výsledky jednání obou delegací se staly podklady pro jednání Londýnské konference. Zároveň šlo o jakousi demonstraci dobrých anglo-francouzských vztahů. Pozice Herriotovy vlády se tím posílila a možnosti jednání se tím podle mého názoru značně rozšířily.

Přestože společný nátlak Spojených států a Velké Británie, politický i ekonomický, zaháněl Paříž do stále větší defenzivy, sám o sobě by nemusel stačit. Francie si uvědomovala, že její

---

⁴² *FRUS*, 1924, II, s. 27

⁴³ Tamtéž, s. 28

⁴⁴ Tamtéž, s. 3

⁴⁵ WRIGHT J., *Gustav Stresemann, Weimar's Greatest Statesman*, Oxford 2004, s. 289

⁴⁶ Tamtéž, s. 287

⁴⁷ *DBFP*, Series 1, Volume XXVI, n. 511

⁴⁸ COHRS P., *The unfinished peace after World War I, America, Britain and the stabilisation of Europe 1919-1932*, Cambridge 2008, s. 149

vztahy s Německem dosáhly kritického bodu. Fakt, že Němci pod vedením Gustava Stresemanna opustili již v září 1923 politiku pasivní rezistence sice byl potěšující, nicméně francouzští představitelé si uvědomovali, že toto „vítězství“ bez anglo-americké podpory neudrží. Podpora Británie byla nezbytná z politického hlediska. V rámci versailleského systému se jednalo o klíčového francouzského spojence, který by navíc mohl sloužit jako prostředník při vyjednávání o francouzském dluhu Spojeným státům. Ty byly klíčové jak jinak než ekonomicky. Kolabující francouzská ekonomika nutně potřebovala finanční injekci, a pokud by se Francie nepoddala americko-britským návrhům, její ekonomika hrozila zkroucením. Proto také hlavním odpůrcem agresivní rúrské politiky bylo francouzské ministerstvo financí. Poincaré a později Herriot, se také obávali možnosti francouzské mezinárodní izolace. Francie již nebyla schopna nastalou situaci sama vyřešit a byla ochotna přijmout americko-britské návrhy. Všechny tyto faktory postupně převažovaly stanovisko Francie.

Období od konce roku 1923, ve kterém došlo k anglo-americkému většímu zapojení do evropské politiky a konferencí v Londýně v červenci 1924, je jedno z klíčových období poválečného vývoje. Spolupracovaly v něm dva směry mívající oba k nastolení evropské rovnováhy.⁴⁹ Ekonomický směr, podpořený americkými ekonomy a investory, dokázal vybudovat cestu k vyřešení otázky reparací a mezipojeneckých dluhů. Druhý směr byl politického rázu a jeho hlavním vytyčovatelem byl již od svého nástupu do úřadu britský ministerský předseda Ramsay Macdonald. Povedlo se mu v něm ustálit francouzsko-německé vztahy a připravit půdu pro jejich vyrovnání, nejen ekonomické.

Konference o přijetí tzv. Dawesova plánu probíhala v Londýně od 16. července. Hlavními aktéry jednání byli Ramsay Macdonald a Edouard Herriot. Přes odmítavý postoj republikánských Spojených států k jejich oficiální účasti na konferenci hrál v jejím průběhu velkou roli americký vyslanec v Londýně, Kellogg.

Washington stále nahlížel na rúrskou krizi jako na ekonomický problém, jehož řešení by tedy mělo proběhnout v čistě ekonomickém duchu, bez politických přítěží.⁵⁰ To sice Kelloggovi umožňovalo vystupovat jakožto nezávislý pozorovatel, nicméně tento postoj byli Američané postupem času nuceni opustit. Schůdné řešení problému totiž nebylo možné bez současného přihlédnutí k politickým okolnostem.

---

⁴⁹ COHRS P., *The unfinished peace after World War I, America, Britain and the stabilisation of Europe 1919-1932*, Cambridge 2008, s.112

⁵⁰ Tamtéž, s. 161

Úlohu jakéhosi prostředníka mezi Paříží a Berlínem zaujal Ramsay Macdonald. Se zákulisní podporou Spojených států usiloval o co nejrychlejší řešení reparační otázky. Zároveň podporoval Stresemannovo usilování o zrovnoprávnění Německa v mezinárodní politice. Uvědomoval si, že výsledný protokol musí reflektovat domácí politickou situaci jak v Německu, tak ve Francii. Představitelé obou zemí totiž na domácí scéně čelili silné kritice své politiky.

Stresemann požadoval jednoznačnou deklaraci brzkého odchodu Francouzů a Belgičanů z Porúří.⁵¹ Potřeboval vykázat úspěchy své zahraničně-politické linie. Jeho druhým cílem byla také rovnoprávná účast Německa na konferenci, což se mu nakonec podařilo.

Herriot se na první pohled může zdát jakožto poražený vzhledem k ústupkům, které byl donucen učinit vůči anglo-americkému nátlaku. Je však třeba si uvědomit, že zdánlivě silná pozice Francie během rúrské krize stála na velmi křehkých základech, které nebyly schopny čelit soustavnějšímu ekonomickému nátlaku. Francouzská ekonomika byla vyčerpaná a nutně potřebovala zklidnění.

Londýnská konference

Jednání samotná se soustředila na několik hlavních otázek. Kdo bude v budoucnu rozhodovat o (ne)plnění reparačních povinností ze strany Německa, jestli a případně v jaké pozici se konference Německo zúčastní a v neposlední řadě také o ukončení okupace Porúří.

V otázce plnění reparačních povinností z německé strany trvala Francie na pravomocích Reparační komise, skrze kterou měla velký vliv. V tomto ohledu čelila tlaku jak Německa, tak i Spojených států a Velké Británie. Výsledkem byl kompromis. Primární rozhodnutí bude i nadále náležet Reparační komisi, nicméně rozhodnutí o neplnění podmínek a tedy i o případném sankcionování musí být jednohlasné. V případě, že Reparační komise nedojde k takovému rozhodnutí, rozhodnutí připadne tzv. Transfer Committee, v jejímž čele bude stát Američan. Nově byl také vytvořen úřad generálního tajemníka pro reparace (Agent general for reparations), jehož souhlas byl v tomto ohledu také nezbytný. I zde se mělo jednat o amerického občana.

V otázce německé účasti na konferenci byl zásadní názor Macdonalda o nezbytnosti plného znovu-zapojení Berlína do mezinárodní politiky. Jeho účast byla zásadní také z hlediska

---

⁵¹WRIGHT J., *Gustav Stresemann, Weimar's Greatest Statesman*, Oxford 2004, s. 286

postavení německé vlády.⁵² Washington se v tomto směru obával, aby německý příjezd jednání ještě nezkomplikoval. Hughes dokonce Německo 3. srpna navštívil. Jednak aby tím vyjádřil Německu podporu, ale také aby vyvinul přiměřený nátlak na německé přijetí Dawesova plánu. Německo bylo oficiálně na konferenci pozváno 2. srpna a jeho zástupci vstoupili do jednání o tři dny později. Velmi důležité bylo, že přijeli s ostatními zúčastněnými zeměmi jednat. Nepřijeli, jako tomu bylo ve Versailles, jen aby se dozvěděli výsledek jednání.

Problém okupace Porúří byl dost možná kritickým momentem celé konference. Již Dawesův plán konstatoval, že bez plné kontroly Porúří Německem není jeho hospodářská obnova možná. Na začátku jednání zaujal Londýn spolu s Washingtonem stanovisko, že by Francouzi mohli odejít z okupovaných území rok po podepsání protokolu. Byla to jakási zlatá střední cesta mezi Berlínem, který požadoval okamžitý odchod a Paříží, která navrhovala dvouletý interval. 10. a 11. srpna proběhla jednání mezi Herriotem a Stresemannem⁵³, po kterých francouzský ministerský předseda nadále odmítal ustoupit německým požadavkům. Konference se ocitla v krizi. Nakonec však Stresemann, pod americko-britským nátlakem uznal, že není možné pro francouzskou vládu přistoupit na okamžitou evakuaci.⁵⁴ 15. srpna nakonec Němci souhlasí s termínem jednoho roku od ukončení konference. V tomto ohledu ustoupili pro změnu Francouzi. Navíc souhlasili s ukončením okupace okolí Dortmundu a k dřívějšímu ukončení okupace trojměstí. Düsseldorf, Duisburg a Ruhrort. Poslední francouzští vojáci nakonec z Porúří odešli 1. srpna příštího roku.

Londýnská konference je důležitým mezníkem v meziválečné éře. Poprvé od konce 1. světové války se objevila snaha o konstruktivní řešení reparační otázky, které by mělo i podporu Spojených států. Německo bylo pozváno k jednacímu stolu v rovnocenném postavení. Navíc bylo ustanoveno datum odchodu okupačních vojsk z Porúří a Dawesův plán jako takový byl pro Německo úspěchem sám o sobě. Francie tímto ztratila své postavení, které měla v rámci versailleského mírového systému. Plně se nyní orientovala na svého spojence, Velkou Británii. Jejímu představiteli, Ramsaymu Macdonaldovi, patří největší porce kreditu za úspěch celého podniku. Nedosáhl by však takového úspěchu nebyť americké podpory.

---

⁵² *DBFP*, Series 1, Volume XXVI, n. 519

⁵³ Tamtéž, n. 537

⁵⁴ WRIGHT J., *Gustav Stresemann, Weimar's Greatest Statesman*, Oxford 2004, s. 289

Americká diplomacie si byla v tuto chvíli plně vědoma svého postavení. Její kapitál byl klíčový pro půjčku německé ekonomice. Navíc se Hughesovi dařilo udržet Spojené státy ve velmi výhodném postavení. Potřeba amerického kapitálu byla tak velká, že Washingtonu umožňovala nemalý tlak na zúčastněné státy. Navíc věřil, že tím, jak se problém reparací vyřeší nepolitickou cestou, budou Spojené státy moci stát stranou při pozdějším politickém jednání, které už měly mít na starosti pouze evropské státy.

29. srpna prošly německým parlamentem zákonná opatření, nutná k přijetí Dawesova plánu.⁵⁵ Potřebná dvouřetinová většina byla dosažena také díky americkému nátlaku. Hrozba toho, že pokud opatření neprojdou, nedostane Německo z amerického kapitálu nic, dokázala přesvědčit nemálo odpůrců Dawesova plánu. Německo bylo na nejlepší cestě k návratu mezi evropské velmoci.

Po skončení londýnské konference začala situace poněkud stagnovat. Sice se podařilo přijmout, byť jen dočasný, plán platby reparací, nicméně i nadále zůstával problém bezpečnostní. Z pohledu Francie i Německa. Druhý jmenovaný s nevolí vzhlížel na kroky, které v druhé polovině roku 1924 podnikala Společnost národů. Zejména přijetí tzv. Ženevského protokolu v říjnu toho roku bylo podle Stresemanna krokem, který mohl v konečném důsledku posílit francouzské postavení v Porýní.⁵⁶

Rok 1923 byl vrcholem nešťastného vývoje, který započal jednáním o budoucích reparacích na konferenci ve Versailles. V kombinaci s faktem, že Francie zůstala po jejím konci a po odmítnutí její hlavní smlouvy Washingtonem bez bezpečnostních záruk nakonec vedl k rúrské krizi. Ta však v konečném důsledku se ukázalo jako katalyzátor politiky hlavně Spojených států. Ty pak poskytly potřebný kapitál a také nezbytnou podporu Londýnu, jež se od roku 1924 a od Londýnské konference stal hlavním arbitrem ve francouzsko-německých vztazích. Tento jakýsi „návrat“ Spojených států na evropskou scénu je podle mého kritickým mezníkem dvacátých let. Washington byl sice k němu spíše přinucen okolnostmi, to však nic nemění na jeho důležitosti. Zároveň se však ukázalo, že hlavním motivem pro tento návrat byla skutečně jen ekonomická otázka. Politické problémy nehrály v politice Washingtonu hlavní roli, což se ukázalo v budoucnu kritické. Nicméně mohla t být započata cesta k obnovení německého postavení.

---

⁵⁵ *DBFP*, Series 1, Volume XXVI, n. 565

⁵⁶ WRIGHT J., *Gustav Stresemann : Weimar's Greatest Statesman*, Oxford, 2004, s. 301

3. Od Londýna k Locarnu 1925

1925

Již od londýnské konference v srpnu 1924, na které byla alespoň dočasně vyřešena otázka reparací, byla hlavním problémem evropské diplomacie otázka chybějícího bezpečnostního systému. Ten by měl jednak splnit francouzské přání po bezpečnostních zárukách a také by se mohlo Německo jeho prostřednictvím výrazněji znovu zapojit do evropské politiky. Na problematických francouzsko-německých vztazích a na jejich vyřešeních byla závislá bezpečnost Evropy do budoucna. Nejen politicky, ale také ekonomicky. Zároveň se vynořovala otázka, na jaké bázi by měl takový systém fungovat, co by mělo být jeho základem.⁵⁷ Jednou z možností bylo upevnění a prohloubení anglo-francouzského spojení, které by se stalo základem evropské bezpečnosti. Další možností bylo založit bezpečnostní systém na již fungujícím organismu Společnosti národů, jejíž pravomoci by byly adekvátně tomu rozšířeny. Již od počátku tvoření nového bezpečnostního systému v Evropě však bylo zřejmé, že bude stát na spojení Velké Británie, Francie a také Německa. Podstatnou úlohu v něm měla hrát americká podpora v podobě financí.

Z pohledu americko-britské diplomacie bylo období po Londýnské konferenci až do ledna roku 1925 obdobím pokusu o vyřešení bezpečnostní otázky skrze Společnost národů.⁵⁸ Tento pokus vzal za své zároveň s neúspěchem Ženevského protokolu. Ženevský protokol byl přijat Společností národů 2. října 1924. Měl zajistit mírové řešení konfliktů mezi jejími členy. Měl velkou podporu britského ministerského předsedy Ramsayho Macdonalda, který právě ve Společnosti národů spatřoval pilíř budoucího systému.⁵⁹ Nicméně Ženevský protokol se nakonec neujal. Přes počáteční podporu Ramseyho Macdonalda totiž posléze nenašel podporu u konzervativní vlády Stanleyho Baldwina.⁶⁰ Navíc neměl sympatie ani na druhé straně Atlantiku. Spojené státy na něj nazíraly jako na jakousi novou Svatou alianci. Povzbuzovaly evropské diplomaty, aby se vydali cestou Washingtonské konference z přelomu let 1921 a 1922.⁶¹ Co se týče Německa, to sice bylo pro své členství ve Společnosti národů, ale kladlo si dvě podmínky. Požadovalo jednak stálé členství v Radě bezpečnosti a jednak výjimku ze závazku členů Společnosti národů, který jim ukládal za povinnost přijetí sankcí vůči jinému

---

⁵⁷ COHRS P., *The unfinished peace after World War I, America, Britain and the stabilisation of Europe 1919-1932*, Cambridge 2008, s. 185

⁵⁸ Tamtéž, s. 201

⁵⁹ STONE G; SHARP A., *Anglo-French Relations in Twentieth Century*, London 2000, s. 131

⁶⁰ CHAMBERLAIN A., *Down the years*, London 1935, s. 154

⁶¹ *FRUS*, 1924, II, s. 80-3

státu v případě rezoluce Rady bezpečnosti. Pro Německo byl tento problém velmi ožehavý, vzhledem k jeho vztahu k Sovětskému svazu, proti kterému by případné sankce logicky byly namířeny. Německu se také příliš nelíbila představa celoevropského paktu, který by v konečném důsledku vedl k posílení pozic Francie.⁶² Preferovali spíše regionální řešení mezi státy bezprostředně zainteresovanými na Rýnu. V podobném duchu se také později nesl jejich návrh.

Největším problémem při jednáních probíhajících v roce 1925 a vrcholících podepsáním Rýnského garančního paktu byly rozdílné cíle, které sledovaly Paříž a Berlín. Stresemann logicky doufal, že výsledkem jednání bude návrat Německa mezi evropské velmoci. Mělo se jednat o první krok k revizi versailleského systému. Další změny (včetně teritoriálních) však měly přijít v souladu s ostatními velmocemi, i Francie. To bylo od počátku hlavním opěrným bodem jeho politiky. Neměnným bodem. Francie naopak vždy doufala, že se ji podaří udržet versailleský systém do co nejvyšší míry. A že si v něm udrží svou dominantní roli. Žádné další revize v plánu neměla. V tomto ohledu sledovala také zájmy svých středoevropských spojenců, Československa a Polska. Velkou roli při jednáních hrál také faktor domácí politické scény. Jak Herriot a později Briand v Paříži, tak Stresemann v Berlíně museli čelit opozici, která často s jejich politikou nesouhlasila. Na druhou stranu toho obě strany dokázaly i využívat ve svůj prospěch, poukazující při jednáních na to, že s ohledem na vnitropolitickou situaci a veřejné mínění nemohou dále ustoupit. Přesto přese všechno bylo jasné, že výsledkem jednání může být pouze a jen kompromis. Takový, který bude přijatelný pro obě strany. Bylo však nutné, aby obě znesvářené strany k němu dovedl někdo jiný. Tím byl Londýn s podporou Washingtonu.

Ramsay Macdonald se ve zbytku svého úřadování v Downing street snažil prosadit tzv. Ženevský protokol. Spolu s Edouardem Herriotem hledali bezpečnost Evropy ve Společnosti národů. Macdonald zároveň usiloval o německý vstup do SN. Ten sice Stresemann podporoval, nicméně k Protokolu jako takovému se stavěl o poznání chladněji. Nebyl ostatně jediný, kdo v něm spatřoval posílení francouzské pozice skrze kontinuitu versailleského systému. Hughes navrhoval, aby si evropské země vzaly za příklad Washingtonskou konferenci z přelomu let 1921 a 1922, která řešila bezpečnostní otázky v Pacifiku. To byl podle něj nejvhodnější model. Pád Ženevského protokolu byl dokonán spolu s koncem Macdonaldovy vlády. Ten nastal 22. října a bylo jasné, že nová vláda konzervativce

---

⁶² WRIGHT J., *Gustav Stresemann, Weimar's Greatest Statesman*, Oxford 2004, s. 301

Stanleyho Baldwina Protokol nepřijme. Baldwinovým ministrem zahraničí byl Austen Chamberlain, který také očekávaný krok britského odmítnutí učinil.

Austen Chamberlain (1863-1937), syn Josepha Chamberlaina a bratr Nevilla Chamberlaina, byl klíčovou osobností britské zahraniční politiky v letech 1924-1929. Jakožto ministr zahraničí v konzervativní vládě Stanleyho Baldwina měl při vykonávání svého úřadu volnost, která nebyla ani zdaleka samozřejmostí. Chamberlaine se také mohl spolehnout na Baldwinovu téměř bezvýhradnou podporu při vyjednávání vládního kabinetu. O to více energie mohl věnovat zahraničním otázkám. Znáмым fenoménem v jeho životě byl velmi kladný vztah k Francii, kterou prý podle vlastních slov miloval jako ženu. Strávil zde nějakou dobu na studiích a často míval své projevy na francouzské půdě ve francouzštině, přestože jeho úroveň tohoto jazyka byla diskutabilní. Navíc udržoval dobré vztahy se svými dvěma kolegy v úřadě, francouzským premiérem a později již pouze ministrem zahraničí Aristidem Briandem a Gustavem Stresemannem z Německa. Což bylo hlavně při velmi napjatých francouzsko-německých vztazích nemalou výhodou. Jeho pohled na evropskou diplomacii byl typicky britský. Snažil se o pokud možno stabilní Evropu, k čemuž mělo posloužit hlavně urovnání vztahů mezi Francií a Německem. Zároveň se mu však vcelku pochopitelně přičila představa Francie jakožto hegemonu Evropy. Rýnský garanční pakt spatřoval jako velké vítězství a záruku míru a stability do dalších let. Co se týče vztahu ke Spojeným státům, byl Chamberlaine toho názoru, že se jedná o dva bratrské národy, které by se měly navzájem podporovat a vždy vyvíjet bratrskou politiku. Byl si vědom vůdčího postavení Spojených států a tento fakt přijímal bez zbytečných emocí.

Odmítnutím Ženevského protokolu se příznivý vývoj, který měl svůj první vrchol na Londýnské konferenci, poněkud přibrzdil. Francie se přeci jen vzpamatovala ze své porážky a na chvíli se zdálo, že Německo se znovu dostává do defenzivního postavení. Toho se Stresemann velmi obával.⁶³ Nový britský ministr zahraničí byl znám svým vřelým vztahem k Francii a Stresemann se obával, že by mohl nahradit odmítnutí ženevský protokol spojeneckou smlouvou právě s Francií.⁶⁴ Do tohoto období spadá také nota adresovaná Německu 10. ledna 1925, ve které mu bylo oznámeno, že nesplnilo podmínky versailleské smlouvy ohledně odzbrojení a proto prý nedojde k evakuaci Kolína nad Rýnem. Stresemann, vědom si složité situace, zavelel na počátku roku 1925 k ofenzivě. Spojence nakonec našel opět v Londýně.

---

⁶³ WRIGHT J., *Gustav Stresemann, Weimar's Greatest Statesman*, Oxford 2004, s. 301

⁶⁴ Tamtéž, s. 302

Na přelomu let 1924 a 1925 prošel přístup Austena Chamberlaina k evropské problematice složitým vývojem. Ještě na konci roku 1924 byl zastáncem anglo-francozského paktu, který by byl jakýmsi návratem k předválečným politickým uskupením. Postupně však tuto myšlenku opouštěl. Jak píše Lordu D'Abernonovi, britskému velvyslanci v Berlíně, 18. března 1925, již pevně stojí za německými návrhy a jasně odmítá anglo-francozský pakt, který by měl být namířen proti Německu.⁶⁵ Učinil tak jednak pod tlakem veřejného mínění a také díky iniciativě Gustava Stresemanna. K jeho návrhům se zpočátku stavěl skepticky. Obával se, že hlavní německým motivem je snaha o rozdělení spojenců. Postupně však s jeho návrhy souhlasil a snažil se o jejich výhodnosti přesvědčit i Paříž.⁶⁶

Herriot nebyl z německých návrhů nijak zvlášť nadšen, protože se obával dalšího posílení německých revizionistických snah, které by v konečném důsledku Francii oslabily.⁶⁷ Jednoznačné odmítnutí si však nemohl dovolit.

Washington zaujal na konci roku 1924 novou zahraničně-politickou linii. Ministr zahraničí USA Hughes, stejně jako jeho nástupce v úřadu Kellogg, zastával názor, že za současné situace spočívá síla Spojených států v jejich setrvání mimo versailleský systém.⁶⁸ Pro americké ekonomické zájmy byla již klíčová otázka vyřešena a není tedy potřeba bezprostředně zasahovat do evropské problematiky. Ani zdaleka se však nedá tvrdit, že by se Spojené státy z evropské scény stáhly. I ony měly zájem na urovnání situace a jejich vyslanci v hlavních evropských městech to dávaly po celý průběh jednání směřujících ke konferenci v Locarnu najevo. Přesto však Washington rád předal úlohu hlavního arbitra a vyjednávače mezi Berlínem a Paříží Velké Británii. Austen Chamberlain byl v tomto ohledu osobou na svém místě. Oporu měl jednak v americkém kapitálu a také v střízlivé politice Gustava Stresemanna.

Ten, zcela v duchu své diplomatické linie, nechal na počátku roku 1925 obeslat příslušné úřady zainteresovaných evropských zemí (o něco později i Spojených států) s návrhem, který po téměř ročním vyjednávání vešel ve známost jako tzv. Rýnský garanční pakt. Stresemann v danou chvíli potřeboval svou prozápadní politikou vykazovat výsledky. Na přelomu let 1924 a 1925 se nacházel v kritickém postavení. Byl pod silnou kritikou německé národní

---

⁶⁵ PETRIE Ch., *The life and letters of the right hon. Sir Austen Chamberlain*, London 1944, str. 267

⁶⁶ *DBFP*, Series 1, Volume 27, n. 27

⁶⁷ COHRS P., *The unfinished peace after World War I, America, Britain and the stabilisation of Europe 1919-1932*, Cambridge 2008, s. 232

⁶⁸ *FRUS*, 1924, II, s. 80

pravice. Jím navrhovaný pakt byl hozenou rukavicí Velké Británii a Francii, které ji, sice pomalu a obezřetně, ale zvedly.

Stresemannův lednový návrh budoucího garančního paktu měl řadu příčin. Jednou z nich byla německá obava z mezinárodní izolace. Především z možné anglo-francouzské spojenecké smlouvy, kterou by se snad Velká Británie zavázala k případné vojenské pomoci Francii a která by tedy byla ve své podstatě proti-německá.⁶⁹ Zároveň byl návrh jakousi reakcí na fakt neplnění závazků versailleské smlouvy ze strany Německa, které bylo popsáno v nótě IMCC (The Inter-Allied Military Control Commission). To totiž mělo mít za následek odložení odchodu okupačních vojsk z první zóny Porýní. Tento odchod měl být první fází ukončení vojenské okupace Porýní. Další měly následovat v pětiletých intervalech. Podle výše zmíněné note Německo nesplnilo závazky plynoucí z versailleské smlouvy. Tento fakt byl znám již od druhé poloviny předcházejícího roku a Stresemann se marně pokoušel přesvědčit armádní velení, aby spolupracovalo s IMCC. 27. prosince nakonec Spojenci rozhodli o neuskutečnění odchodu v daném termínu (10. ledna).

Stresemann samozřejmě doufal, že pokud dá Francouzům záruku společných hranic, získá tím zpět plnou německou suverenitu. Chtěl také de facto volnou ruku na německých východních hranicích, přestože německý návrh obsahoval možnost uzavření arbitrážní smlouvy s Polskem. Německo nicméně nebylo ochotné svému východnímu sousedovi poskytnout záruky ekvivalentní těm francouzským.⁷⁰ Zároveň bylo jeho cílem získání záruky brzkého odchodu Spojenců jak z Kolína nad Rýnem, tak z celého Porýní. Nešlo mu však o rozbití anglo-francouzského vztahu, čehož se obě země zpočátku obávaly. Stresemann si naopak byl velmi dobře vědom toho, že Velká Británie je nezbytný prostředník mezi Berlínem a Paříží. Nemalou roli v jeho úvahách hrála také americká podpora. Původně dokonce zamýšlel přímou účast Spojených států na celém paktu, nicméně tato myšlenka se ukázala být nereálnou.⁷¹

Francouzská diplomacie prošla od Rúrské krize roku 1923 jistou proměnou. Její diplomatické kruhy došly k názoru, že Německo není možné navěky držet na uzdě, navíc pokud to bude podporováno Spojenými státy a Velkou Británií. Stresemannův návrh jí tedy také vcelku vyhovoval, přestože k němu přistupovala z pochopitelných důvodů velmi obezřetně a nehodlala svou kůži prodat lacino.

---

⁶⁹ CHAMBERLAIN A., *Down the years*, London 1935, s. 158

⁷⁰ WRIGHT J., *Gustav Stresemann, Weimar's Greatest Statesman*, Oxford 2004, s. 301

⁷¹ Tamtéž

Německý návrh na garanci jeho západních hranic byl do Londýna a později i Paříže zaslán v lednu 1925. Navrhoval možnost závazku Velké Británie, Německa, Francie a Itálie k nerozpoutání války vůči jinému signatáři, za podpory Spojených států. Druhou alternativou navrhovanou Němci bylo vytvoření paktu, který by se přímo zaměřil na udržení statu quo na Rýně. V obou případech bylo Německo ochotno přidat ještě arbitrážní smlouvy se svými ostatními sousedy.⁷² Francouzi, kteří oficiálně obdrželi německý návrh až v únoru, Němcům nedůvěřovali již z principu, ale nemohla jim uniknout jasně proklamovaná neochota Berlína spojit své případné závazky na západních hranicích s garancí těch východních.⁷³ To byl pro francouzskou diplomacii a pro francouzskou hrdost velký problém. Francouzsko-polská smlouva z 19. února 1921 jasně formulovala, že Francie je povinna hájit status quo na německo-polských hranicích. Také uváděla, že v případě nevyprovokované agrese na jednoho ze signatářů smlouvy, je ten druhý zavázán mu pomoci.

Austen Chamberlain zpočátku německému návrhu ani zdaleka nedůvěřoval a stále inklinoval spíše k anglo-francouzské spojenecké smlouvě, čehož se právě Stresemann obával. V tomto ohledu byl však pod poměrně silnou kritikou svých vládních kolegů, zejména Churchilla. Většina vládního kabinetu totiž odmítala jakékoliv hlubší závazky Británie na kontinentu a upřednostňovala britské imperiální zájmy.⁷⁴ Tento tlak nakonec přiměl Chamberlaina paradoxně k postupnému přijetí myšlenky německého návrhu.⁷⁵ V tomto ohledu ho podpořil i Stanley Baldwin. Klíčová byla zejména jednání britského kabinetu na počátku března. Výsledkem rokování z 2. března bylo britské odmítnutí možnosti smlouvy s Francií. Britská vláda prohlašovala, že nadějným projektem v otázce evropské bezpečnosti je bezpečnostní pakt na bázi německého návrhu. O dva dny později se britský kabinet definitivně usnesl na odmítnutí Ženevského protokolu z října předchozího roku.⁷⁶ Při svém projevu v britské sněmovně ze dne 3. března 1925 Chamberlain zdůraznil, že v budoucnu bude hlavní otázkou evropské diplomacie bezpečnostní otázka⁷⁷. Evropské země byly z pohledu britské vlády rozděleny do třech skupin. Ex-spojenci, ex-nepřátelé a sovětské Rusko, které bylo v tomto ohledu stranou britských zájmů. O čtyři dny později se při své cestě do Ženevy setkal v Paříži s francouzským premiérem Herriotem, aby spolu projednali

---

⁷² GLASGOW G., *From Dawes to Locarno, Being a critical record of an important achievement in european diplomac, 1924-1925*, London 1925, s. 141

⁷³ COHRS P., *The unfinished peace after World War I, America, Britain and the stabilisation of Europe 1919-1932*, Cambridge 2008, s. 211

⁷⁴ Tamtéž, s.208

⁷⁵ *DBFP*, Series I, Volume XXVII, n. 195

⁷⁶ GLASGOW G., *From Dawes to Locarno, Being a critical record of an important achievement in european diplomac, 1924-1925*, London 1925, s. 12

⁷⁷ Tamtéž, s. 38

stanovisko k německému návrhu z ledna téhož roku. Zároveň Herriot vyjádřil názor francouzské vlády, že německý návrh je do budoucna námětem k další diskuzi. Jedním z hlavních problémů bylo Polsko, přesněji řečeno jeho již zmíněná smlouva s Francií z roku 1921. Francouzi chtěli svému spojenci zaručit neměnnost jeho hranice s Německem.⁷⁸ Chamberlain toto stanovisko sice chápal, ale z hlediska britské zahraniční politiky byla německá záruka mírového řešení polské otázky dostačující. Pohrával si dokonce s myšlenkou, že by Německo od svého východního souseda odkoupilo některá jeho území a zaplatilo by za ně formou splacení polského dluhu vůči Francii.

Spojené státy německý návrh vítaly. Spatřovaly v nemožnost vyřešení bezpečnostní situace i poskytnutí záruk Francii, navíc bez nutné přímé účasti Washingtonu.⁷⁹

12. března Chamberlain v Ženevě na zasedání Společnosti národů za Velkou Británii definitivně odmítl Ženevský protokol z října minulého roku. Při své cestě do Ženevy znovu navštívil Paříž a pokračoval v jednání s francouzským premiérem. O několik dní později (12. března) navštívil v Londýně jeho i ministerského předsedu Baldwina francouzský velvyslanec Fleuriau, který hned nato odcestoval do Paříže, kde se snažil o tlumočení britského stanoviska a o vybudování jakéhosi mostu mezi Paříží a Londýnem, který by pomohl sblížit postoje obou diplomacií. V tuto chvíli bylo problémem rozdílné stanovisko Velké Británie a Německa na jedné straně a Francie na straně druhé, vůči otázce polsko-německých hranic. S tím bezprostředně souvisela otázka francouzsko-polské smlouvy.

V březnu 1925 došlo na postu amerického ministerstva zahraničí k výměně. Hughese nahradil Frank Billings Kellogg.

Frank B. Kellogg (1856-1937) byl ministrem zahraničí v letech 1925-1929 a jeho největším úspěchem je bezesporu Briand-Kelloggův pakt z roku 1928, za který obdržel o rok později Nobelovu cenu za mír. Přestože se pakt později prokázal jako prázdný kus papíru, ve své době našel mimořádný ohlas. Ještě před svým jmenováním do úřadu ministra zahraničí podporoval Kellogg jako jeden z mála republikánů ratifikaci Versailleské mírové smlouvy. Ve své zahraniční politice navazoval na odkaz svého předchůdce.

---

⁷⁸ *DBFP*, Series I, Volmue XXVII, n. 225

⁷⁹ *FRUS*, 1925, I, s. 20

Austen Chamberlain v březnu 1924 prohlásil, že německý návrh vidí jako základ budoucích jednání a zároveň prohlásil, že věří v upřímné záměry německé vlády. Při stejné příležitosti však na dotaz Lloyda George, bývalého ministerského předsedy a šéfa britské versailleské delegace, ohledně východních hranic Výmarské republiky jasně uvedl, že není ochoten poskytnout stejné záruky jako na těch západních.⁸⁰ Snažil se vyvíjet přiměřený nátlak na francouzského premiéra Herriota, aby na německý návrh kladně odpověděl. Argumentoval tím, že v případě, že Německo by nedodrželo závazky plynoucí z případného paktu, bylo by pro Francii daleko výhodnější, aby byla jeho součástí. Jasně však dával najevo, že otázka německých východních hranic není prioritou britské politiky a Francie tak v tomto ohledu čelila společnému tlaku Velké Británie a Německa. Nemluvě o Spojených státech. Chamberlainův vřelý vztah k Francii byl více než známý a tak mu krom vyřešení tíživé situace ohledně německých hranic ležela na srdci i skutečná bezpečnost Francie, které v tuto chvíli Polsko stálo v cestě.

V dubnu došlo ve Francii i v Německu k výměně na klíčových postech. 10. dubna podává demisi Herriotova vláda, která je o necelý týden později nahrazena Painlevovým kabinetem, kde post ministra zahraničí připadá Aristidu Briandovi. Tento muž nakonec zůstane u kormidla francouzské zahraniční politiky až do roku 1929. V Německu je první polovina roku 1925 ve znamení prezidentských voleb. První kolo vítěze nepřineslo a tak je do druhého kola přihlášen polní maršál Paul von Hindenburg, hrdina první světové války. O necelý milion hlasů porazí vítěze prvního kola Marxe a stává se tak druhým prezidentem Výmarské republiky. Hindenburg jakožto německý prezident vzbuzoval v ostatních evropských zemích jistou obavu z možného obnovení a prohloubení německého revizionismu. Především Poláci a Francouzi nebyli osobou nové hlavy německého státu nijak nadšeni. Naštěstí pro ně zaručovala ústava Výmarské republiky prezidentovi rozsáhle pravomoci spíše v politice domácí a zahraniční politiku tak nadále řídil Gustav Stresemann.

Přesto se v květnu roku 1925 se vyjednávání o bezpečnostním paktu posunula výrazně dopředu. Britská vláda trvala na svém stanovisku, že připravovaný pakt stojí zcela mimo versailleský mírový systém. Odmítala tak vyjít vstříc Německu, které požadovalo, aby byl podpis paktu spojen s odchodem Spojenců z Porýní. 14. května zaslal Briand do Londýna francouzské stanovisko k německému návrhu. O 10 dní později Chamberlain opět veřejně

---

⁸⁰ GLASGOW G., *From Dawes to Locarno, Being a critical record of an important achievement in european diplomacy, 1924-1925*, London 1925, s. 34

deklaroval svou podporu německému návrhu ve svém projevu ve sněmovně.⁸¹ V té době usilovně pracoval na britské odpovědi francouzskému návrhu. Briand v něm vykreslil budoucí pakt jakožto nový ženevský pakt a vyjádřil v něm naději na podporu ze strany Velké Británie všemi jejími prostředky při záruce bezpečnosti francouzsko- německých a belgicko- německých hranic. Britové francouzské memorandum poněkud upravili, hlavně míru jejich vlastního závazku a poslali ho zpět do Paříže. Následným jednáním Aristida Brianda byli téměř dokonale zaskočeni.⁸² Francouzský ministr zahraničí svolal tiskovou konferenci, na které francouzskému tisku vysvětlil současnou situaci. Snažil se již tradičně vlastenecký francouzský tisk přesvědčit o nevyhnutelnosti přijetí britské verze německého návrhu. Do jisté míry také ospravedlňoval „opuštění“ Polska. V tomto ohledu stála totiž Francie se svými požadavky zcela osamocena. Belgie neměla ve střední Evropě žádné zájmy.

6. června se v Ženevě Briand s Chamberlainem dohodli na finální verzi textu francouzské odpovědi, která byla Němcům zaslána o deset dní později.

V odpovědi ze 16. června Francouzi obecně s německým návrhem bezpečnostního paktu souhlasili. Měli však jisté námitky a požadavky. Jasně spojili případný vznik paktu s německým vstupem do Společnosti národů.⁸³ Zároveň odmítli jakékoliv změny platných mírových smluv a ustanovení případným podepsáním tohoto paktu. Francie dala jasně najevo, že versailleská smlouva a navrhovaný pakt jsou dvě zcela odlišné záležitosti. Ve francouzské verzi paktu byl kladen větší důraz na případné sankce a navíc měly být jeho nedílnou součástí arbitrážní smlouvy Německa s Polskem a Československem, kterých by Francie byla garantem. Odpověď nevyvolala v Německu nikterak příjemnou reakci, nicméně na setrvání Stresemanna v úřadu vliv neměla.⁸⁴

V této chvíli se poněkud zvýšil americký tlak na urychlení jednání. Washington dával jasně najevo, že případný neúspěch by měl neblahý vliv na přísun amerického kapitálu jako do Francie, tak do Německa.⁸⁵ Především prvně jmenovaná země byla za oceánem vnímána jako stát, který dlouhodobě brání úspěšnému vyřešení problému. V tuto chvíli však byla řada na Německu.

---

⁸¹ GLASGOW G., *From Dawes to Locarno, Being a critical record of an importem achievement in european diplomacy, 1924-1925*, London 1925, s. 40

⁸² Tamtéž, s. 43

⁸³ WRIGHT J., *Gustav Stresemann, Weimar's Greatest Statesman*, Oxford 2004, s. 315

⁸⁴ Tamtéž, s. 301

⁸⁵ *DBFP*, Series 1, Volume XXVII, n. 357

Odpověď z Berlína přišla 20. července. Stresemann neustoupil v otázce arbitrážních smluv s německými východními sousedy. Přestože celkově byl německý návrh brán jako další krok v jednáních, Chamberlain byl zklamán. Viděl ho jako volební krok, který více než mezinárodní, bral v potaz domácí situaci.⁸⁶ Nicméně ve své politice prostředníka nepolevil. Znovu Paříž ujistil o tom, že v garanci arbitrážních smluv nebude mít plnou podporu Londýna.⁸⁷ Neústupný byl také v otázce případné německo-francouzské války. Británie si vyhrazovala právo rozhodnout o tom, kde je v daném konfliktu agresorem. Případně o tom měla rozhodnout Společnost národů.

24. srpna Francie poslala návrh (vypracovaný společně s velkou Británií) Německu⁸⁸. Její tón byl vcelku přátelský. Přestože ještě zůstávaly nevyřešené otázky německého členství v SN a ukončení okupace Porýní, bylo Německo pozváno na konferenci, kde měl být celý pakt dojednáán a podepsán. V tomto Briand ustoupil tlaku Londýna. Původně chtěl, aby se otázka vyřešila skrze nóty mezi účastněnými.

Německo odpovědělo o tři dny později a konferenci souhlasili. Důležitým se ukázala jednání v Londýně na začátku září mezi experty zainteresovaných zemí. Ta byla na rozdíl od jednání politických představitelů odproštěna od vzájemné nedůvěry a politických skrupulí. Na těchto jednáních byl položen základ pozdějšího paktu.

Konference v Locarnu

Konference ve švýcarském Locarnu začala 6. října. Briand hned na počátku jednání znovu zdůraznil francouzský požadavek arbitrážních smluv s německými východními sousedy. Už to, že na konferenci nebyl ani jeden z nich pozván však jasně ukazuje, jakým směrem se tato otázka ubírala. Její řešení nakonec přinesl britský návrh. Arbitrážní dohody nebyly přímou součástí paktu, nicméně Francie měla možnost jednat proti Německu na základě Paktu Společnosti národů (pokud by její Rad označila Německo za agresora).

Otázka podmínek, za jakých mělo Německo vstoupit do Společnosti národů, byla komplikovanější. Německý kancléř Luther spolu se Stresemannem dále poukazovali na fakt, že Německo musí mít výjimku z článku 16 Paktu Společnosti národů. V případě konfliktu zemí Společnosti se Sovětským svazem by totiž Německo bylo nuceno přijmout společné

---

⁸⁶DBFP, Series 1, Volume XXVII, n. 431

⁸⁷Tamtéž, n. 453

⁸⁸Tamtéž, n. 449

sankce druhému jmenovanému, což by mělo špatný vliv na jejich vzájemné vztahy. Zároveň by Německo bylo povinno povolit přechod vojsk zemí Společnosti národů. Také proto, že samo téměř žádné nemělo. Navíc stále Stresemann poukazoval na německou izolaci a případnou možnost veta ve Společnosti národů vnímal jako prostředek německé ochrany.⁸⁹ Briand sice německé důvody chápal, nicméně si stál za svým. Německo musí vstoupit do Společnosti národů bez jakýchkoliv výjimek. Také tato otázka nakonec byla vyřešena k větší spokojenosti Berlína. Německu byl v rámci Společnosti národů přiznán zvláštní status s ohledem na její vojenskou (téměř žádná armáda) a geopolitickou (poloha ve střední Evropě a vztahy se Sovětským svazem) situaci.

Zřejmě hlavním problémem konference tak nakonec zůstala otázka „následků“ Locarna. Především neustálé naléhání Stresemanna, aby bylo ustanoveno fixní datum odchodu okupačních vojsk z oblasti Kolína nad Rýnem. V tomto ohledu se jeho politika nelišila od té na Londýnské konferenci o rok dříve, kde naléhal na odchod Francouzů a Belgičanů z Porúří. Tomu se samozřejmě Briand úporně bránil.⁹⁰ Sice uznal, že v budoucnu možná díky Locarnu takové datum ustanoveno bude, nicméně teď to rozhodně být nemůže, protože Francie by to nikdy nepřijala. V tomto ohledu ho podpořil i Chamberlain.⁹¹ Přál si sice jednání urychlit, ale v této otázce odmítal Německu ustoupit. Stejně jako jeho francouzský protějšek poukazoval na to, že otázka ukončení okupace Kolína nad Rýnem závisí na německém plnění či neplnění podmínek versailleské smlouvy.⁹² Stále více tlačil na Berlín, aby kvůli tomuto bodu nedošlo ke krachu celého jednání. Nakonec se s Briandem dohodl na dalším kompromisu. Datum odchodu okupačních vojsk bude stanoveno v brzké době po skončení konference. S tím souhlasil i Stresemann. Skutečně bylo pak v polovině listopadu ujednáno, že odchod vojsk začne 1. prosince t.r.. Dokonce Francie přestala trvat na tom, aby mu předcházelo splnění německých závazků. Otázka okupace zbytku Porýní však vyřešena nebyla.

Locarnská konference skončila podepsáním tzv. Rýnského garančního paktu. Signatáři byly Německo, Francie a Belgie spolu s Velkou Británií a Itálií jakožto garanti. Také došlo k podpisu arbitrážních smluv mezi Německem a Polskem a Německem a Československem. Součástí locarnských dohod byly také smlouvy mezi Francií a Československem a Francií a Polskem.

---

⁸⁹ WRIGHT J., *Gustav Stresemann, Weimar's Greatest Statesman*, Oxford 2004, s. 332

⁹⁰ COHRS P., *The unfinished peace after World War I, America, Britain and the stabilisation of Europe 1919-1932*, Cambridge 2008, s. 265

⁹¹ Tamtéž

⁹² Tamtéž, s. 266

Konference v Locarnu byla ve své době považována za obrovský úspěch, o čemž svědčí i za ní udělené Nobelovy ceny míru. Německo se formálně znovu stalo evropskou velmocí. Příštího roku vstoupilo do Společnosti národů a byla vyřešena otázka německých západních hranic. Chamberlaine považoval Locarno za svůj životní úspěch. Podařilo se mu vyřešit evropskou bezpečnostní otázku, aniž by byla Británie ve velké míře zavázána k jejímu dodržování. Poté, co postupně opustil myšlenku anglo-francouzské aliance a nakonec přijal ideu Stresemannem navrhovaného paktu, se stal klíčovou osobou v jednáních před i během konference. Často musel lavírovat mezi oběma stranami. Přestože osobně byl nakloněn Francii, byl občas nucen na ni zatlačit, aby byla shovívavější k německým potřebám. Podle jeho názorů bylo účelem Locarna zachování míru.⁹³

Spojené státy byly v druhé polovině dvacátých let zemí, která měla zřejmě největší možnosti k zasahování do vztahů mezi evropskými zeměmi. Její ekonomická dominance, v kombinaci s politickou nezávislostí (danou její polohou) mohla hrát ve vývoji po Locarnské konferenci klíčovou úlohu. Bohužel se tak stalo jen do jisté míry. Již během roku 1925 bylo patrné, že míra americké angažovanosti klesá. Pro americkou diplomacii byla klíčová otázka německých reparací. Ta již byla vyřešena londýnskou konferencí. Zřejmě však pouze hlubší americká angažovanost, hlubší závazky, byly schopny garantovat francouzskou bezpečnost.⁹⁴ Podobné závazky však byly odmítnuty v roce 1919 a jen těžko by mohly být prosazeny nyní, kdy se navíc zdálo, že nebezpečí války pominulo. Spojené státy sice podporovaly přisun kapitálu do evropských zemí, zejména do Německa, nicméně na oficiální úrovni se jejich angažovanost omezila na nutné minimum. Jak již bylo řečeno, Hughes viděl výhodu v postavení Spojených států mimo versailleský systém. Tento pohled je dozajista pochopitelný, ale v letech 1924 a 1925 prošel tento systém nemalými změnami. Washington však i nadále trval na svém samostatném postoji, což na nově vzniklý systém mělo neblahý vliv. Fakt, že se Spojené státy za něj odmítaly závazněji zaručit, z něj činil systém snadno zranitelný. Navíc ekonomicky méně atraktivní, než by mohl být s aktivní americkou podporou. V republikánské administrativě převládl názor, že úspěchy dosažené nepřímou americkou podporou by měly být vzorem do budoucna. Hlavním zastáncem této linie byl

---

⁹³ CHAMBERLAIN A., *Down the years*, London 1935, s. 170

⁹⁴ COHRS P., *The unfinished peace after World War I, America, Britain and the stabilisation of Europe 1919-1932*, Cambridge 2006, s. 296

tehdejší ministr obchodu, Herbert Hoover, pozdější prezident. Podle něj by se americké oficiální kruhy měly otevřeným zásahům v Evropě vyvarovat, protože právě na ně byla upřena pozornost širší americké veřejnosti. Stejně postoje zastával i prezident Coolidge. Ministerstvo zahraničí, jmenovitě Kellogg, si sice bylo vědomo hlubší podstaty evropské problematiky a sní související nutnou americkou podporou, ale oficiálně se pro ni nevyjádřilo.

Ve stručnosti by se dalo říci, že Spojené státy nepodpořily systém Dawesova plánu dostatečně a systém Locarna nepodpořily vůbec. Jejich prioritou v rámci politiky k Evropě zůstaly tři ekonomické otázky, ke kterým navíc přistupovaly odděleně.⁹⁵ Zahraniční půjčky, válečné dluhy a reparace.

Britská politika vůči Evropě dosáhla Locarnem svého vrcholu. Stejně jako Spojené státy však ani Velká Británie nepokračovala v trendu, který byl v roce 1925 nastaven.

18. listopadu nazval Chamberlain Locarno „začátkem, nikoliv koncem, vznešené práce appeasementu v Evropě.“⁹⁶ Chamberlain, na rozdíl od představitelů Spojených států, nehodlal měl k Locarnu a k jeho příslibu nemalou důvěru. Jak vyplývá z jeho výroku, považoval Locarno za počátek nového procesu. Procesu, v němž by měla Velká Británie hrát roli prostředníka mezi Německem a Francií. Tak jako tomu bylo v letech 1924 a 1925. Proč se tomu tak tedy také nestalo? Jaké byly příčiny neúspěchu?

Na obě otázky je podle mého názoru jedna a ta samá odpověď. N rozdíl od let 1924 a 1925 totiž Londýn postrádal podporu Washingtonu. Byť jen zákulisní, dokázala tato podpora přimět Německo i Francii k mnoha kompromisům a ústupkům, které by pro ně byly za normálních okolností nemyslitelné. Svalovat celou vinu na Spojené státy a jejich neangažovanost by však nebylo zcela korektní. Další příčinou byl dozajista tlak na to, aby se britská vláda více soustředila na domácí záležitosti. I Churchill v tomto směru na kabinet Stanelyho Baldwina naléhal. Navíc se začal pomalu měnit i pohled samotného Chamberlaina. Byl si vědom toho, že Locarno bylo vrcholem britské angažovanosti v Evropě. V následující éře by se mělo brát jako jakýsi vzor diplomacie. Pomocí vyjednávání a kompromisů, na kterých Locarno vzniklo.⁹⁷ Mělo se tak ale dít už bez aktivních zásahů Londýna. K těm by

---

⁹⁵ COHRS P., *The unfinished peace after World War I, America, Britain and the stabilisation of Europe 1919-1932*, Cambridge 2006, , s. 304

⁹⁶ Tamtéž s. 325

⁹⁷ *DBFP*, Series I A, Volume I, n. 231

mělo dojít pouze v kritických chvílích. Jinak už ale Chamberlain neviděl potřebu k vyvíjení diplomatické angažovanosti velké Británie.

Chamberlain se snažil o odstranění překážek mezi Paříží a Berlínem. Osobně považoval za nutné rychlé stažení okupačních vojsk z Porýní.⁹⁸ Zároveň ale tlačil na Německo, aby splnilo podmínky versailleské smlouvy ohledně svého odzbrojení. Uvědomoval si, že počínání jeho dvou kolegů v úřadu, Brianda a Stresemanna, je limitováno jejich nutností udržet se ve vládě. Museli brát ohledy na veřejné mínění.

Během roku 1925 hrála otázka německých východních hranic vedlejší úlohu. V tuto chvíli bylo primárním úkolem diplomatů Německa, Francie i Velké Británie vyřešení otázky francouzsko a belgicko-německých hranic. Velká Británie sama o sobě neměla na zachování statu quo na polsko-německých hranic příliš velký zájem. V tomto ohledu mohla nanejvýš vystupovat jakožto podpora Francie, pro kterou hrála tato otázka podstatně důležitější úlohu. Polsko bylo důležitým francouzským spojencem a jeho zájmy byly Francií často bráněny. Berlín se sice zatím soustředil na své západní hranice, nicméně k jeho dlouhodobým cílům revize jeho hranic východních dozajista patřila. Vzhledem ke Stresemannově mírovému přístupu k revizi versailleského systému bylo pro Polsko velmi důležité získání a udržení podpory západních velmocí Varšava sama silně spoléhala na svého francouzského spojence a její politika se soustřeďovala na udržení neutrality mezi Německem a Sovětským svazem.⁹⁹ Německo se snažilo politickým sblížením s Francií oslabit Polskou pozici. Briand v lednu 1927 uznal, že z dlouhodobého hlediska není polsko-německá hranice udržitelná.¹⁰⁰ Chamberlain s ním vcelku souhlasil,¹⁰¹ nicméně oba státníci v současné chvíli odmítali tento problém řešit. Pro Francii bylo Polsko stále velmi důležitým spojencem, Chamberlain nehodlal ustoupit německému tlaku. Washington s nevolí hleděl na německé pokusy finančním nátlakem přimět Německo k politickým ústupkům. V tuto chvíli bylo Německo nuceno odložit otázku revize svých hranic s Polskem. Přestože právě jejich neudržitelnost byla podle mého názoru problémem stejného významu, jako „pouhá garance“ těch západních.

Konference v Locarnu byla mezníkem v meziválečném období. Její význam dokládají Nobelovy ceny, které byly jejím hlavním účastníkům uděleny. Briand, Stresemann a

---

⁹⁸ DBFP, Series I A, Volume I, n. 153

⁹⁹ COHRS P., *The unfinished peace after World War I, America, Britain and the stabilisation of Europe 1919-1932*, Cambridge 2006, s. 410

¹⁰⁰ DBFP, Series I A, Volume I, n. 233

¹⁰¹ Tamtéž

Chamberlain dokázali v roce 1925 využít příležitosti, která se naskytla po Londýnské konferenci. Ekonomická otázka byla vyřešena a vzniklo tak zdravé prostředí pro řešení politických problémů. Již bez viditelně aktivnější podpory Washingtonu se podařilo vyřešit ten nejpálčivější. Otázku německých západních hranic. Otázkou do budoucna bylo, zda se podaří udržet nastalý trend. Zároveň vyvstávala otázka německých východních hranic, jak si Československo a především Polsko uvědomovali. Problémem by také rozdílný pohled Francie a Německa na budoucí linii, kterou mělo Locarno vytyčovat. Pro Velkou Británii se Locarno stalo ústředním bodem její zahraniční politiky. Austen Chamberlain ho považoval za svůj největší úspěch a snažil se jeho myšlenku zachovat co nejdéle. Zároveň se model jednání, který v Locarnu vznikl, ustálil i v dalších letech. Zejména po německém vstupu do Společnosti národů se na pravidelných setkáních v Ženevě řešili diplomatické otázky tehdejších dní mezi trojicí Francie, Německo a Velké Británie.

4. Důsledky Locarna 1926

Na přelomu let 1925 a 1926 si Chamberlain vypracoval svou vlastní vizi locarnské diplomacie. Ta měla být charakterizována reciprocitou, vzájemností. Ústupek na jedné straně měl být vyvážen ústupkem na straně druhé. Považoval za nezbytné, aby bylo Německo co možná nejvíce začleněno do poválečného systému. Tím by mohlo být zároveň kontrolováno a byla by také zajištěna francouzská bezpečnost. Británie však nemohla poskytnout další záruky za francouzskou bezpečnost.

Ve Francii se sice ozývaly kritické hlasy ohledně tlaku Spojených států na spojení případných půjček se splácením francouzských dluhů, nicméně i Poincaré (od července 1926 premiér) si byl vědom faktu, že bez podpory Velké Británie a Spojených států nemůže být francouzská bezpečnost zajištěna.

Podobně tomu bylo také v Německu. Stresemann si však svou zahraniční politiku dokázal obhájit. Stejně jako jeho francouzští „protivníci“, si byl vědom nezbytnosti podpory „anglosaských velmocí“.

Rok 1926 měl být klíčovým ukazatelem toho, do jaké míry se nově vzniklý systém uplatní. Jeho první zatěžkávací zkouškou byl vstup Německa do Společnosti národů, který byl přímo zakotven v Locarnských dohodách a bez nějž by byly jen prázdným kusem papíru. Velkým problémem se však ukázalo stálé křeslo pro Německo v radě Společnosti národů, které bylo Německu v Locarnu slíbeno. Z tohoto bodu Stresemann jednoznačně odmítal ustoupit. V návaznosti na tento požadavek však přišli se stejným nárokem i Poláci, kteří se samozřejmě cítili případnou německou účastí v Radě ohroženi. To však bylo pro Stresemanna nepřijatelné.¹⁰² Spolu s Polskem si stálé křeslo nárokovalo i Španělsko a Brazílie. První jakožto zástupce latinských zemí, druhý jako zástupce amerického kontinentu. Zároveň se ozvala Čína s tím, že pokud bude navýšen počet stálých členů Rady, měla by jedno křeslo obdržet i ona. Proti tomuto navyšování se však postavily menší evropské země (z mocenského hlediska) jako například Švédsko, Dánsko či Belgie. Pod poměrně silnou kritikou byl i způsob vyjednávání za zavřenými dveřmi, který se ustálil po Locarnu. Nárokům Polska se dočkalo očekávané podpory ze strany Paříže. Briand argumentoval tím, že mezi oběma zeměmi je řada problémů, které budou v budoucnu vyžadovat vyřešení.¹⁰³ To by však bylo komplikováno nerovným postavením obou zemí v případě, že by německý požadavek byl přijat a polský zamítnut.

---

¹⁰² WRIGHT J., *Gustav Stresemann, Weimar's Greatest Statesman*, Oxford 2004, s. 352

¹⁰³ *DBFP*, Series I A, Volume I, n. 233

Další výhodou polského členství v radě by byl fakt, že by se mohlo v otázkách jeho se týkajících zastupovat samo a Francie by tak nemusela být jeho mluvčím. V této otázce našel Briand podporu u Chamberlaina. Sice nejspíš vycházela spíše z potřeby posílit Briandovu vnitřní pozici ve Francii a posílit francouzsko-britské spojení v rámci locarnského systému, nicméně v konečném důsledku nebyl hlavní motiv, ale čin.

Stresemann samozřejmě nebyl s nastalou situací nikterak spokojen a kritizoval Velkou Británii a Francii z obnovování aliance proti Německu jen několik měsíců po Locarnu.

Německo oficiálně podalo přihlášku do Společnosti národů 8. února 1926. V březnu se konalo zvláštní zasedání SN, kde se měla řešit právě otázka vstupu Německa. Problémy související se vstupem Německa do SN byly vyřešeny během březnových jednání v Ženevě. Znovu zde Chamberlain plnil funkci prostředníka mezi Briandem a Stresemannem. Jak Chamberlain popisuje ve svém dopise z Ženevy britskému ministerskému předsedovi, jednání byla velmi komplikovaná.¹⁰⁴ Britský ministr zahraničí původně podporoval francouzský plán polského vstupu do Rady SN.¹⁰⁵ Tento postoj byl však nucen opustit kvůli opozici ve vládě. Prvotní návrh vytvoření nestálého členství pro Polsko byl Německem odmítnut.¹⁰⁶ Švédové nakonec nabídli, že by se svého místa vzdali, spolu s Československem, ve prospěch Polska. S tímto návrhem sice Stresemann souhlasil, stopku mu však vystavila Brazílie.¹⁰⁷ Definitivním řešením se tak nakonec stalo zvýšení počtu nestálých křesel z 6 na 9. Z toho tři měly být prakticky vyhrazeny pro Polsko, Brazílii a Španělsko. S tím souhlasil pouze první jmenovaný. Brazílie ze SN později vystoupila, Španělsko se nakonec rozhodlo setrvat. Zájmy Varšavy musely v tuto chvíli ustoupit zájmům vyšším. Chamberlain byl nucen zatlačit na Brianda, aby s novým plánem souhlasil. Argumentoval tím, že pokud by se Německo nestalo členem Společnosti národů, došlo by ke krachu Locarna a Francie by již od Velké Británie neobdržela takové bezpečnostní záruky, jaké získala právě v Locarnu. Poměrně silná kritika ohledně této krize přicházela z Washingtonu. Ten silně podporoval vstup Německa do Společnosti národů a kritizoval evropské mocnosti k návratu k uzavřené diplomacii a politice let předválečných. Směrem k Varšavě argumentovaly Spojené státy tím, že případné nevstoupení Německa do SN by ho přivedlo do náruče Sovětskému svazu, což by mělo být to poslední, co by si Varšava mohla přát.

---

¹⁰⁴ PETRIE Ch., *The life and letters of the right hon. Sir Austen Chamberlain*, London 1940, s. 297

¹⁰⁵ WRIGHT J., *Gustav Stresemann, Weimar's Greatest Statesman*, Oxford 2004, s. 351

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 353

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 354

Dalším kritickým bodem, se kterým byl nově vzniklý systém nucen se vypořádat, byla otázka okupace Porýní. Stresemann často vyhrožoval svou rezignací, pokud Francie nezmění svůj přístup k vojenské kontrole nad touto oblastí. Postupně však pochopil, že Paříž nemůže neustále jen ustupovat bez jakýchkoliv německých protihodnot. Sice měl v tomto ohledu podporu Británie, nicméně Chamberlain Stresemanna obviňoval, že svou nestálou pozici na domácí scéně až příliš často používá k dosažení svých cílů na úkor západních velmocí.

Smlouva mezi Německem a Sovětským svazem z dubna 1926 zvýšila pochybnosti ohledně cílů Stresemannovy politiky. Sám ministr zahraničí Výmarské republiky ji prezentoval jako nutnost pro německé zájmy. Směrem k Washingtonu je prezentoval jako politické předmostí pro německé ekonomické zájmy. Německo podle něj muselo brát ohled na zájmy Moskvy, která se případným vstupem Německa do Společnosti národů cítila ohrožena. Německo se v této smlouvě zavazovalo k tomu, že se nepřidá k případným sankcím, které by byly na Sovětský svaz uvaleny Společností národů. Smlouva sama o sobě byla vítězstvím té části německého politického spektra, která hlasitě kritizovala Stresemannovu pro-západní politiku. Chamberlain nakonec nijak důrazně neprotestoval a Francie si to bez jeho podpory nemohla příliš dovolit.¹⁰⁸

Německo vstoupilo do Společnosti národů 10. září 1926. Jeden z hlavních cílů Locarna tak byl naplněn. Jednalo se o základní příslib budoucího německého znovu-začlenění mezi evropské velmoci. Vedle konferencí v Londýně a Locarnu se jednalo zřejmě o nejvýraznější úspěch evropské diplomacie od konce 1. světové války. Měla se tím naplnit Chamberlainova vize diplomacie Locarna. Chamberlain sám do poslední chvíle tlačil na Polsko, aby slevilo ze svých požadavků a nestálo v cestě Německa do Společnosti národů.¹⁰⁹

Spojené státy se sice i nadále stavěly mimo Společnost národů, nicméně vstup Německa do této organizace vítaly jako důležitý krok k německému návratu mezi evropské velmoci. S ohledem na další německou politiku je nutné poznamenat, že jeho vstup do Společnosti národů splnil očekávání let 1924 a 1925. Berlín své členství nezneužíval k podkopání versailleského systému, který byl již navíc značně pozměněn. Naopak využíval půdy SN k vyjednávání a mírovému postupu prosazování své zahraniční politiky. Německu se vlastně naskytl ideální příležitost k opětovnému získání svého velmocenského postavení. Pro Velkou Británii bylo navíc potěšující, že Společnost národů již neměla fungovat jako

---

¹⁰⁸ WRIGHT J., *Gustav Stresemann, Weimar's Greatest Statesman*, Oxford 2004, s. 357

¹⁰⁹ *DBFP*, Series I A, Volume I, n. 203

francouzský prostředek ke kontrole versailleského systému.¹¹⁰ Na jejím fóru měla probíhat jednání mezi Francií a Německem. V poněkud pozměněném smyslu bylo dosaženo toho, o co se v roce 1924 pokoušel Ramsay Macdonald. V tomto ohledu bylo důležité, jak efektivní se do dalších let ukáže být locarnský systém. Užitečnými se ukázala být pravidelná setkání Rady SN, na kterých se mohli setkávat Stresemann, Briand a Chamberlain. „Locarnská trojka“ tak mohla dál utužovat své vzájemné vztahy. Zároveň se Locarno posunulo na mezinárodní fórum Společnosti národů. Základním kamenem však nadále zůstávalo Německo, Francie a Velká Británie.¹¹¹ Zdálo se, že „duch Locarna“ uspěl.¹¹²

Bezesporu se také jednalo o úspěch Stresemannovy politiky. Německo bylo na nejlepší cestě k znovunabytí svého předválečného postavení. Přesto Chamberlain varoval Berlín před přehnanými očekáváním.

Vzhledem k tomu, že nově vzniklý systém se teprve pomalu usazoval, nehodlal Londýn v nejbližší době vytvářet větší aktivitu, než která byla potřeba k jeho udržení.¹¹³ Chamberlain sice zastával vizi, že hlavní evropské potíže mohou být vyřešeny pouze politickým vyjednáváním, nicméně to v tuto chvíli nepovažoval za nutné. Jakákoliv další snaha o vyřešení problému reparací by totiž podle představitelů Velké Británie poškodit její ekonomické zájmy. Washington sice měl pro svou neaktivitu jiné důvody, ale výsledek byl stejný. Podle Spojených států se problémy související s Německem mohly vyřešit pouze ekonomickou stabilitou. Té bude dosaženo, pokud se Dawesův plán nechá volně působit. Tím, že se však Londýn (a spolu s ním i Washington) nerozhodl využít momenta Locarna a září 1926, tak vlastně do jisté míry oslabil jeho reálnou sílu. I nadále totiž obě země měly klíčový vliv na francouzsko-německé vztahy. Pro obě země byla podpora Londýna respektive Washingtonu klíčová. Pokud však ani jeden z nich nehodlal postupovat v jednání dále, v podstatě tím znemožňoval jednání mezi Francií a Německem. Což pomalu ale jistě mezi těmito státy znovu vytvářelo napětí. Nyní klíčový problém Porýní zůstával v podstatě nevyřešen.

Berlín i Paříž se ocitly v nezáviděníhodném postavení. Jejich představitelé si byli vědomi toho, že konečné řešení jejich vzájemných problémů je možné pouze za předpokladu vzájemného propojení politických a ekonomických otázek. K tomu však byla nezbytně nutná

---

¹¹⁰ COHRS P., *The unfinished peace after World War I, America, Britain and the stabilisation of Europe 1919-1932*, Cambridge 2008, s. 380

¹¹¹ JACOBSON J., *Locarno diplomacy, Germany and the west 1925-1929*, Princeton 1972, s. 67

¹¹² MARKS S., *The Illusion of peace, International Relations in europe, 1918-1933*, London 1976, s. 80

¹¹³ *DBFP*, Series I A, Volume I, n. 103

aktivní účast Spojených států a Velké Británie. Obě tyto země se však k žádnému takovému jednání neměly. Přitom Francie byla v kritické finanční situaci a Stresemann potřeboval rychle další prokazatelný a hmatatelný úspěch své politiky. Tím mohlo být jedině neobsazené Porýní.

Po německém vstupu do SN tedy v podstatě Velká Británie a Spojené státy ponechaly iniciativu na Francii s Německem. Obě země, vědomy si reálné situace i postojů Londýna a Washingtonu, se tedy iniciativy chopily. 17. září 1926 proběhlo v Thoiry jednání mezi Briandem a Stresemannem.¹¹⁴ Jeho výsledkem byl návrh, podle kterého měla Francie souhlasit s urychlením odchodu svých vojsk z Porýní (do září 1927) výměnou za německé finanční náhrady. Těmi byla myšlena mobilizace fondů, které byly v Německu určeny na splácení reparací. Německo by také mohlo od Belgie koupit oblasti Eupen-Malmédy. Německo by tak získalo zpět Porýní a Francie by vyřešila svou ekonomickou situaci. Briand si byl dobře vědom toho, že v budoucnu bude Francie tak jako tak nucena z Porýní odejít a bude tedy lepší, pokud za to i něco získá.¹¹⁵ Tento jeho postoj měl podporu francouzského ministerstva zahraničí. Paradoxní je, že francouzskému ministerstvu financí v té době předsedal Raymond Poincaré. Zároveň byl také předsedou vlády. Ten byl však v současné situaci nucen souhlasit s předčasným odchodem z Porýní. Stresemannovým cílem nadále zůstával odchod okupačních vojsk z Porýní, který by byl jeho velkým vítězstvím.¹¹⁶ Úspěch, či neúspěch tohoto podniku však zcela závisel na britsko-americké podpoře. Bylo totiž jasné, že Německo ještě nebylo schopno dostát takovému závazku bez cizí pomoci. Spojené státy jasně odmítly tuto iniciativu finančně zaštitit. Došlo by totiž podle nich k propojení otázky reparací a válečných dluhů, což Washington vždy odmítal. V létě 1926, kdy byl Chamberlain informován o francouzsko-německých jednáních, s možností jejich vzájemného vyrovnání touto formou souhlasil. Postupem času však byl čím dál tím víc skeptický. Jednak k možnému souhlasu Washingtonu, druhak k postoji britské vlády. Realisticky došel k názoru, že stanovisko britského ministerstva financí bude jednoznačně odmítavé. V říjnu 1926 nakonec odmítl roli prostředníka mezi Paříží a Berlínem. Jak se tedy ukázalo, ani jedna z obou zemí neviděla v tuto chvíli potřebu podporovat takovýto projekt, který by své podstatě měnil Dawesův plán. Navíc se Francii podařilo na podzim 1926 svou ekonomiku přeci jen stabilizovat a akutní pomoc z Německa tak již nebyla nutná. Thoiry se ukázalo být jakýmsi zrcadlem Locarna. Projevily se při něm jeho světlé stránky. Fakt, že Francie a Německo byly

---

¹¹⁴ MARKS S., *The illusion of peace, International Relations in Europe, 1918-1933*, London 1976, s. 82

¹¹⁵ WRIGHT J., *Gustav Stresemann, Weimar's Greatest Statesman*, Oxford 2004, s. 374

¹¹⁶ Tamtéž

schopny dojít samostatně k dohodě, byl potěšující. Na druhé straně se však ukázalo, že zatím nejsou oba státy schopny jednat na mezinárodní scéně samostatně, bez podpory Spojených států či Velké Británie.

Na přelomu let 1926 a 1927 se Chamberlain musel vypořádávat s mnoha problémy na několika frontách. Byl zaměstnán čínskou občanskou válkou, přerušením diplomatických vztahů s Moskvou a v neposlední řadě také problematičtějšími jednáními se Spojenými státy. Obě země se totiž stále nemohly dohodnout na otázce odzbrojení. Jednání přípravné komise v Ženevě byla stále bezvýsledná a žádný pokrok se nedal očekávat. Otázka francouzsko-německých vztahů sice nadále zůstávala klíčovým problémem britské diplomacie, ta však pod Chamberlainovým vedením začala zastávat opatrnější stanovisko. Chamberlain dále tlačil na Německo, aby se aktivněji účastnilo politiky vzájemnosti. Osobně podporoval ukončení okupace Porýní, ve které již neviděl žádný smysl.¹¹⁷ Nicméně nehodlal do tak závažného kroku Brianda nutit.

V roce 1926 vstoupilo Německo do Společnosti národů. Tento krok byl současníky vnímán velmi pozitivně, jako vrchol a dokončení práce, která započala možná už v lednu 1925. Podle mého se ale spíše jednalo o efekt setrvačnosti. Německý vstup do SN byl klíčovým předpokladem, bez jehož splnění by locarnské dohody přišly v niveč. Kvůli tomu se ještě velmocí byly schopny dohodnout a prosadit si svou dokonce i na úkor jiných zemí. Již se však plně ukazovalo, že problémy přetrvávají, jen mají jiná jména. Otázka Porýní skýtala do budoucna mnoho trpkosti. Zároveň se však ztrácela vůle Velké Británie k dalším pokrokům. A bez jejího zprostředkovávání a bez americké finanční podpory nebyl žádný pokrok možný. Jasným důkazem toho je schůzka v Thoiry

---

¹¹⁷COHRS P., *The unfinished peace after World War I, America, Britain and the stabilisation of Europe 1919-1932*, Cambridge 2008, s. 127

5. Stagnace a počátky Briand-Kelloggova paktu 1927

Již od začátku roku 1927 se zvyšovalo napětí mezi Paříží a Berlínem. Jeho hlavním zdrojem byly rozdílné pohledy obou zemí na samé principy locarnského systému. Velká Británie si tohoto sice byla vědoma, nicméně Chamberlain se nadále držel své politiky vzájemnosti.¹¹⁸ Pro Stresemanna byla otázka Porýní klíčovým problémem německé zahraniční politiky. Bohužel pro něj v tu chvíli chyběla v evropské diplomacii politická vůle k většímu jednání. Chamberlain sám souhlasil s dřívějším ukončením okupace, než bylo smluvně domluveno, nicméně nevyvíjel přílišný tlak na Brianda, berouce v potaz jeho pozici na domácí půdě. Briand byl pod silným tlakem, aby se nevzdával Porýní do té doby, než Francie nevybuduje Maginotovu linii. Ta se měla stát novou zátarasou vůči Německu. Tuto úlohu měla převzít právě po Porýní.

V únoru roku 1927 byla do Ženevy svolána konference, jejímž hlavním úkolem měla být revize smlouvy o odzbrojení z Washingtonu z roku 1922.¹¹⁹ Konference byla svolána na popud Spojených států, které doufaly v získání rovnocenného námořního postavení vůči Velké Británii. Účastníky konference měly být znovu Spojené státy, Velká Británie, Japonsko, Francie a Itálie. Poslední dvě jmenované země se však konference odmítly zúčastnit. Jejich představitelé totiž nesouhlasili s tím, že při jednáních měla být oddělena témata námořního a pozemního odzbrojení.¹²⁰ Navíc Francie na konferenci pohlížela jako na konkurenta Společnosti národů, pod jejíž patronací jednání o odzbrojení do té doby, byť neúspěšně, probíhala. Mussoliniho Itálie navíc trvala na tom, aby Spojené státy zaručily její rovnost s Francií.¹²¹ K tomu však nedošlo. Velká Británie sice upřednostňovala účast Francie s Itálií, nicméně byla ochotna se účastnit i konference o třech členech.¹²² Klíčovým faktorem konference byla otázka, jestli jsou Washington s Londýnem schopni dojít ke kompromisu v otázce vzájemného postavení. Zájmy Japonska byly v tuto chvíli sekundární, přestože se snažilo vystupovat jako prostředník mezi Spojenými státy a Velkou Británií. Poněkud paradoxně stál tento problém mimo dosah Austena Chamberlaina. Na britské straně stála tato otázka pod pravomocemi ministerstva námořnictva. Jednání probíhala v Ženevě od 20. června do 4. srpna. Postupem času bylo čím dál zřejmější, že obě země nejsou schopny kompromisu. Británie odmítla ustoupit v otázce celkové námořní parity. Ukázalo se, že americká

¹¹⁸ *DBFP*, Series I A, Volume III, s., 11

¹¹⁹ *FRUS*, 1927, II, s. 2

¹²⁰ *DBFP*, Series I A, Volume III, n. 336

¹²¹ *Tamtéž*, n. 352

¹²² *Tamtéž*, n. 345

diplomacie obtížnost jednání podcenila. Doufala v úspěch, jaký se dostavil ve Washingtonu na přelomu let 1921 a 1922. Bez důkladnější přípravy však nešlo dosáhnout výraznějších výsledků. Přestože obě strany si byly vědomy klínu, který to mezi obě země vráží, konference skončila fiaskem. Objevily se dokonce hysterické hlasy obávající se vzájemné války. To však byl, jak sám Chamberlain poznamenal, přehnané. Přesto je nutné říci, že Ženevská námořní konference byla fiaskem, které přišlo ve velmi nevhodnou dobu. Případný úspěch jednání by měl jistě pozitivní vliv i na jiné palčivé otázky tehdejší diplomacie.

6. dubna 1927, na den přesně deset let od vstupu Spojených států do první světové války, zveřejnil Briand svůj návrh bilaterální smlouvy mezi Francií a Spojenými státy. V ní by se oba signatáři vzdali války mezi sebou jakožto prostředku své politiky. Jeho cílem bylo, jak si Washington dobře uvědomoval, posílení mezinárodního postavení Francie. Toho hodlal dosáhnout právě touto smlouvou, která také měla zlepšit vzájemné vztahy obou zemí, které byly od konce 1. světové války napjaté. Briand si uvědomoval, že pokud chce Francie zvrátit situaci v Evropě ve svůj prospěch, nestačí jí pouze podpora Londýna. Zřejmě také spoléhal na to, že pokud by takováto smlouva byla zastřena odmítnutím války, získala by podporu široké americké veřejnosti a Washington by si ji nemohl dovolit odmítnout.

V tomto ohledu měl pravdu jen zčásti. Briandův návrh si skutečně ve Spojených státech ihned získal podporu v kruzích, které odmítaly válku, a volali po jejím mezinárodním odsouzení. Dokonce se za něj postavila i část amerického Kongresu. Hlavně senátor Borah aktivně podporoval Briandův návrh. Kellogg si však byl vědom francouzských cílů a nehodlal Paříž podporovat více, než bylo nezbytně nutné. Bylo mu jasné, že Washington by svým podpisem nechal francii v Evropě volné ruce. Brzy došel k přesvědčení, že lepší než smlouvu odmítnout, bude ji přetvořit k americkému obrazu.¹²³ Využil popularity odmítnutí války a změnil návrh smlouvy na návrh paktu, kterého se měly účastnit i ostatní země. Ten by byl bez sankcí a také bez závazků pro Spojené státy. Ty by si takovýmto paktem také do jisté míry zlepšily reputaci, kterou měly v Evropě.

11. června americký ministr zahraničí oficiálně přistoupil k jednání. 22. Toho měsíce pak Briand oficiálně zaslal Spojeným státům svůj návrh smlouvy.¹²⁴ Názor Kellogga však byl již

---

¹²³ *FRUS*, 1927, II, s. 614

¹²⁴ Tamtéž, s. 611

v tuto chvíli jasný. Spojené státy budou jednat i s ostatními zeměmi a s možností bilaterální smlouvy se nesmíří.¹²⁵

Spojené státy odpověděly na Briandův návrh až 28. prosince. Francouzský návrh byl přetvořen na mezinárodní pakt, který odmítal válku jako nástroj mezinárodní politiky. V podstatě ležel na dvou úrovních. Jak by pakt ladil se smluvními závazky případných signatářů a s jejich mocenskými potřebami. Zejména druhá otázka byla klíčová pro velkou Británii.

Rok 1927 byl rokem, kdy krachla Ženevská odzbrojovací konference. To mělo do určité míry negativní vliv na britsko-americké vztahy. Fakt, že se jí Francie (spolu s Itálií) odmítla zúčastnit jasně vypovídá o tom, že i její vztahy s Washingtonem poněkud ochladly. Vzhledem k tomu, že tento proces trval již od konce první světové války, rozhodl se brynd získat americkou podporu. Jeho plán však v původním smyslu ztroskotal. Zřejmě ani on sám nečekal, že z jeho původní iniciativy vzejde Nobelova cena pro jeho americký protějšek. Reálná hodnota pozdějšího Briand-Kelloggova paktu však jasně ukazuje, jaká byla v té době americká pozice. Washington se v žádném případě nebyl ochoten k Evropě politicky vázat. A Velká Británie také necítila potřebu vyvíjet vyšší diplomatickou aktivitu k řešení současných problémů.

---

¹²⁵FRUS, 1927, II, s. 620

6. Briand-Kelloggův pakt a nové vyrovnání 1928-1929

Velká Británie se oficiálně stala součástí jednání o Paktu až po americkém návrhu. Londýn musel znovu balancovat mezi dvěma zeměmi. Tentokrát to byla Francie a Spojené státy. Chamberlain spatřoval v paktu možnost většího zapojení Spojených států do evropské problematiky. Zároveň však musel i nadále brát ohled na pozici Francie, zejména na její spojence. Paříž se totiž obávala, že by případný pakt měl negativní dopad na její pozici. Dokonce se Briand snažil začlenit do budoucího paktu i definici obranné války, která by měla alespoň částečně zajistit pozici Polska a Československa. Velká Británie také potřebovala, aby se Pakt nedotkl jejího velmocenského postavení.¹²⁶ Z této potřeby vykrytalizoval požadavek na jakousi britskou verzi Monroeovy doktríny, která by zajišťovala britské zájmy, především v Egyptě. To bylo sice pro Washington nepřijatelné, nicméně se Londýnem dohodl. Pakt nebude mít vliv na britské zájmy v Egyptě. 18. července pak Londýn s americkým návrhem souhlasil.¹²⁷

Ještě v dubnu 1928 Chamberlainovo stanovisko vůči americké verzi případného paktu bylo odmítavé.¹²⁸ Na britském ministerstvu zahraničí převládl názor, že by pakt v současné podobě oslabil systém Locarna. Opačný účinek by mohl nastat v případě, že by signatáři paktu byly všechny země, jichž se locarnský systém bezprostředně týkal. Zároveň by měl být součástí paktu dodatek, podle kterého by v případě porušení paktu jedním státem locarnského systému, byly z jeho pravomocí vyňaty státy ostatní. V tom případě by vedle sebe oba pakty mohly účinně koexistovat. Chamberlain sice dával Washingtonu najevo, že jejich názory jsou společné, nicméně zdůrazňoval odlišné postavení Velké Británie.

Francie, jejíž původní návrh prošel velkými změnami, byla nucena přijmout za své stanovisko Velké Británie. Spolu se dohodli na pozvání německého experta, který by spolu s britským a francouzským kolegou právně doladili právě součinnost Locarna a projednávaného paktu. Kellogg tyto procedury kritizoval, nicméně i přes Chamberlainovo ujištění, že takové jednání neproběhne, proběhlo a byly na něm vyřešeny základní problémy součinnosti Locarna a budoucího Briand-Kelloggova paktu. Ve svém projevu z 28. dubna 1928 Kellogg nastínil podobnou vizi, jakou mělo britské ministerstvo zahraničí. Vstupem všech států zainteresovaných v Locarnu by se problém jeho fungování vyřešil.

---

¹²⁶COHRS P., *The unfinished peace after World War I, America, Britain and the stabilisation of Europe 1919-1932*, Cambridge 2008, s. 456

¹²⁷Tamtéž, s. 460

¹²⁸*DBFP*, Series 1A, Volume V, n. 325

Hlavními dvěma otázkami tedy byl vztah Paktu a Locarna na straně jedné a na straně druhé otázka, jaký vliv by měl pakt na mocenské zájmy Spojených států a Velké Británie.¹²⁹

Briand byl americkým protinávrhem silně zklamán.¹³⁰ Nicméně se ocitl v pozici, kdy si jeho odmítnutí nemohl dovolit. Jednak celý projekt byla původně jeho iniciativa, jednak se jednalo o příliš citlivé téma, než aby bylo lehce smeteno ze stolu. V podstatě už nebylo cesty zpět. I když bylo účastníkům zřejmě jasné, že navrhovaný pakt bude postrádat jakékoliv prostředky k prosazování svých ideálů.

Berlín také doufal v to, že pakt by posílil americkou angažovanost v Evropě. Hlavně však viděl možnost oslabit pozici Francie a jejích spojenců.

Briand-Kelloggův pakt byl podepsán v Paříži, 28. srpna 1928. V atmosféře druhé poloviny dvacátých let byl vítaným příslibem upevnění míru. Byl vnímán jako příslib většího zapojení Spojených států do evropské politiky. Už jen proto, že Kellogg jej přijel podepsat až do Paříže. Tam přicestoval také Stresemann, první německý ministr zahraničí ve francouzské metropoli od roku 1870.

Od druhé poloviny roku 1927 se nejen v evropských diplomatických kruzích začalo hovořit o konečném vyřešení následků 1. světové války. Jednalo se o dva různé, ale těžko oddělitelné problémy. Prvním z nich byla otázka reparací, se kterou souvisely i válečné dluhy a druhým byla otázka Porýní.

Během let 1927 a 1928 se v podstatě vyvinuly dva odlišné přístupy k jejich vyřešení. První pocházel z dílny klíčových amerických finančníků, včetně ministra financí Mellona. I přes touhu evropských zemí po větším zapojení USA do evropské problematiky vycházela jejich iniciativa od Parkera Gilberta, jenž působil jakožto neoficiální americký reparační agent v Berlíně. Jeho postoj byl do velké míry totožný s již zmíněným postojem některých amerických finančníků. Reparační problém vyžaduje definitivní řešení.¹³¹ Souhlasil také s německou finanční nezávislostí, která by ve svém důsledku vedla k vnitřním reformám v jeho finančním sektoru. To by jej mohlo zefektivnit. Německo by tím pádem mohlo více platit Francii a Velké Británii. A ty pak Spojeným státům. Ti zastávali stanovisko, že by se reparační otázka měla vyřešit tak, jako tomu bylo v letech 1923 a 1924. Řešením měla být znovu expertní komise, která by celý problém vyřešila v podstatě apoliticky. Na rozdíl od

---

¹²⁹ COHRS P., *The unfinished peace after World War I, America, Britain and the stabilisation of Europe 1919-1932*, Cambridge 2008, s. 455

¹³⁰ Tamtéž, s. 466

¹³¹ WRIGHT J., *Gustav Stresemann, Weimar's Greatest Statesman*, Oxford 2004, s. 414

Dawesova plánu by si však Němci svou ekonomiku spravovali sami, což mělo zvýšit jejich motivaci. Postoj Spojených států by podle nich nemusel být na úrovni aktivní angažovanosti. Druhým přístupem bylo stanovisko evropských zemí. Německa, Francie a Velké Británie. Vyvinul se během roku 1928 a vycházel z potřeb Francie i Německa. Obě země byly do značné míry závislé na přísunu zahraničního, hlavně amerického, kapitálu. Zároveň si chtěly Francie s Británií zajistit příjmy z reparací, aby mohly zpětně splácet své dluhy vůči Washingtonu. Evropské velmoci si byly vědomy, že otázka Porýní nemůže být vyřešena, pokud nebude dříve uspokojivě vyřešena otázka reparací. Její řešení zas záviselo na účasti Spojených států. Navíc potřebovali Stresemann, Chamberlain i Briand vykazovat úspěchy své politiky, která čelila v jejich zemích nemalé kritice.

Už jen při pohledu na odlišné přístupy k problémům evropské diplomacie jsou patrné rozdíly mezi americkými a evropskými potřebami. Pro Američany byla otázka Porýní marginální záležitostí. Naopak hlavně pro Německo byla klíčovým problémem, na jehož urychlené řešení naléhal Stresemann při každé příležitosti.

Chamberlain čelil na domácí půdě narůstající kritice ohledně své politiky vůči Francii. Na tu nadále naléhal, aby co nejrychleji dokončila výstavbu Maginotovy linie a mohla tedy být vyřešena otázka odchodu vojsk z Porýní.

Stresemann se v roce 1928 pokusil v otázce Porýní o jakousi ofenzivu.¹³² Tlačil na Francii i Velkou Británii, aby souhlasily s rychlým řešením jeho statusu. Podle něj se jednalo o klíčový problém locarnského systému. Chamberlain sice chápal Stresemannovo naléhání, nicméně i nadále podporoval Brianda. Ten sice nevyloučil možnost dřívějšího odchodu vojsk, než jak bylo stanoveno ve Versailles, nicméně jeho ruce jsou svázané.¹³³ Jak uvedl ve svém projevu 2. února 1928, musí brát ohled na veřejné mínění, na nestabilní politickou situaci Německa.¹³⁴ Více méně dal najevo, že Francie neustoupí, pokud by tím nemohla zároveň něco získat. Německo by tedy mělo přijít s konkrétním návrhem. Této politiky se Briand držel vlastně už od setkání v Thoiry v září 1926.

V Ženevě v březnu 1928 se představitelé Locarna novu sešli, nicméně byli toho názoru, že do prezidentských voleb ve Spojených státech toho roku se nic výraznějšího nedohodne.

---

¹³² WRIGHT J., *Gustav Stresemann, Weimar's Greatest Statesman*, Oxford 2004, s. 412

¹³³ Tamtéž

¹³⁴ JACOBSON J., *Locarno diplomacy, Germany and the west 1925-1929*, Princeton 1972, s. 148

Na tomto místě by možná bylo záhodno si porovnat situaci, která předcházela přijetí Dawesova plánu v roce 1924 s tou, která panovala v roce 1928. Hlavní rozdíl byl ten, že v roce 1928 nebyly evropské státy v takové krizi, jako o čtyři roky dříve. Poincarého finanční politika postavila francouzskou ekonomiku na nohy. Francie také nebyla pod takovým mezinárodním tlakem. Německo sice ještě nebylo plně zotaveno, nicméně jeho ekonomická i politická situace s tou z let 1923 a 1924 nedá srovnávat. Tento fakt tedy příliš nenahrával rychlému vyřešení stávajících problémů. Zkrátka chyběla motivace. Také skutečnost, že v roce 1924 nebyla jiná možnost, než přijmout závěry expertní komise, současná jednání nikterak neurychlovala. Panovala nedůvěra mezi evropskými zeměmi, že případné závěry expertní komise by pro ně mohly být politicky nevýhodné.

Vzhledem k tomu, že účast Spojených států byla nezbytná, muselo nutně dojít k určitému zlepšení jejich vztahů s Velkou Británií. Ty byly krachem Ženevské námořní konference z léta 1927 poněkud pošramoceny. Zde však byly velké rozpory mezi vizemi jejich ministrů financí. Churchill v Londýně trval na snížení britských dluhů vůči Spojeným státům. Díky tomu by pak Londýn mohl zmírnit své reparační požadavky vůči Berlínu. Jeho americký protějšek Hoover však jakékoliv snižování dluhů vůči Washingtonu striktně odmítal. Stejně tak odmítal jakoukoliv formu spojení reparací s dluhy Spojeným státům.

To také bylo základem politiky Herberta Hoovera, který byl od roku 1928 klíčovou osobností ve Washingtonu. Budoucí americký prezident byl toho názoru, že přímé americké zásahy v Evropě sice nejsou nutné, nicméně by se měla zvýšit americká kapitálová podpora Francie a Německa, což by zpětně vedlo ke schopnosti těchto zemí splácet své dluhy.¹³⁵

Britská politika doznala v roce 1928 jistých změn. Chamberlain již také došel k názoru, že stažení okupačních vojsk z Porýní nemůže být vyjednáno samostatně. Navíc Churchill, jakožto správce pokladu (ministr financí) uznal, že musí dojít k revizi Dawesova plánu. Do této doby něco takového striktně odmítal. Byl k tomu ochotný pouze v případě, že by taková změna vedla ke snížení britských dluhů vůči Spojeným státům. Současná linie Churchilla byla taková, že pro britské finanční zájmy bude nejlepší, pokud budou dány a zajištěny německé reparační platby. A k tomu bylo potřeba nové reparační jednání. Tyto změny v britském přístupu nevycházely z nějaké hlubší koncepce. Spíš byly odrazem současné situace. Gilbertova iniciativa a také určité snahy Francie a Německa o jakousi formu separátní dohody zkrátka přinutily Londýn ke změně směru. Změnou své politiky Chamberlain nahrával

---

¹³⁵COHRS P., *The unfinished peace after World War I, America, Britain and the stabilisation of Europe 1919-1932*, Cambridge 2008, s. 501

Briandovi. Nyní i on sám zastával stanovisko, že za předčasný odchod z Porýní bude muset Německo zaplatit. V tuto chvíli k sobě Velkou Británií a Francií pojily společné zájmy proti dvěma stranám. Od Německa chtěli dostat zapláceno a Washingtonu museli platit. Chamberlain se stále držel svého pohledu na locarnskou diplomacii jakožto na diplomacii vzájemnosti. Nehodlal tedy podlehnout německému nátlaku. Podle jeho názoru pomohla Velká Británie Německu velkou měrou během dvou konferencí v polovině dvacátých let a Německo by teď mělo zachovat linii Locarna tím, že bude své požadavky rozumně formulovat a nebude jen žádat.¹³⁶ Hodlal i nadále si zachovat pozici prostředníka mezi Paříží a Berlínem, přestože upřednostňoval spíše společný postup Velké Británie s Francií. Obě země by se měly nejprve dohodnout na společné politické linii a až pak jednat s Výmarskou republikou.¹³⁷ Jednání s ní se měla nést v duchu *quit pro quo*, jinak nebude dosaženo ničeho. Podporoval Francii i přes to, že okupace Porýní podle něj byla zbytečná. Měla skončit ještě předtím, než by se Německo mohlo stát pro Francii vážnou hrozbou. Chamberlain si dobře uvědomoval, že na budoucím reparačním ujednání bude nezbytná účast Spojených států. Bylo mu jasné, že jakékoliv politické jednání s Washingtonem bude sníženo jeho odmítavým stanoviskem ke snížení (nejen) britských dluhů vůči němu. Přestože jeho názory byly oprávněné a vcelku správné, Chamberlain považoval jednání expertní komise za jakési nutné zlo. Vždy preferoval jednání na mezivládní úrovni. Politika Velké Británie byla v tomto období ztěžována právě rozdílnými prioritami Chamberlaina a Churchilla. Prvně jmenovanému šlo především o vyřešení otázky Porýní. Churchillovi šlo pak logicky o otázku reparací a britských dluhů. Přestože si uvědomoval nutnost revize Dawesova systému, bránil se jakýmkoliv konkrétním krokům až do jara 1929, tedy do inaugurace nového amerického prezidenta. Argumentoval tím, že Dawesův systém zatím funguje a není třeba ho měnit.

V létě 1928 změnil své postoje také Parker Gilbert. Pod tlakem Washingtonu upustil od své myšlenky odpuštění části dluhů velké Británie a Francie. Místo toho začal prosazovat myšlenku, že by nově ustanovené německé reparace měly odpovídat právě oné potřebě splácení dluhů. Tato nová linie vyhovovala oběma dlužníkům. Méně se však zamlouvala Berlínu.

Německo se v roce 1928 odhodlalo k novému přístupu. Jeho staronový kancléř Müller požadoval urychlené vyřešení otázky Porýní.¹³⁸ Německo pod jeho a Stresemannovým vedením hodlalo vyřešit oba klíčové problémy sice současně, ale bez toho, aniž by byly

---

¹³⁶ *DBFP*, Series I A, Volume V, n. 112

¹³⁷ Tamtéž, n. 79

¹³⁸ Tamtéž

oficiálně propojeny Berlín hodlal reparace použít jako jakousi páku na řešení Porýní. V tomto ohledu zkoušel využít poněkud zlepšených francouzsko-německých vztahů. Briand doufal v to, že by Německo získal pro podporu snížení anglo-francouzského dluhu Spojeným státům. Tím by se pak mohli snížit německé reparace. Stresemann však viděl jiný způsob, jak dosáhnout snížení reparací. Pro Stresemanna zůstával v jeho očích hlavním německým partnerem Washington. Doufal, že Washington ve snaze zajistit bezpečnost amerického kapitálu v Německu bude orodovat právě za nižší německé reparace. V tomto ohledu se však přepočítal. Ve Washingtonu převážila potřeba zajištění splatnosti dluh, které vůči němu existovaly. Hlavním politickým cílem Berlína i nadále zůstávala evakuace Porýní.

Francie v roce 1928 lavírovala mezi Spojenými státy, Washingtonem a Berlínem. Snaha spojit vyřešení otázky Porýní pomocí reparací v duchu Thoiry se brzy ukázala jako zcestná. Dokonce i Poincaré, ministr financí byl nyní ochotný k evakuaci Porýní. Právě Poincaré však během roku 1928 došel k plné podpoře Gilbertovy iniciativy. Na konci roku 1928 se dokonce „spojil“ s Churchillem. Oba doufali v to, že z nového reparačního uspořádání získají co nejvyšší reparace.

Klíčovým pro budoucí reparační jednání bylo setkání zástupců Francie, Německa a Velké Británie v Ženevě v září 1928.¹³⁹ Jejich výsledkem byl politický konsenzus, na jehož základě mohl v roce 1929 vzniknout tzv. Youngův plán. Velkou Británii zde místo nemocného Chamberlaina zastupoval lord Cushendum. Za Francii se jednání účastnil Briand a za Německo kancléř Müller.

Briand zde znovu zopakoval francouzský postoj posledních let. Paříž nesvolí k dřívějšímu ukončení okupace Porýní, pokud Německo nenabídne adekvátní náhradu. Případný odchod z Porýní je sice možný, ale musí mu předcházet konstruktivní německý plán. V tomto měla Francie podporu Londýna. Zároveň Briand vznesl argument, že po případném francouzském odchodu by v Porýní nově měla působit komise, jejíž povinností by měla být kontrola demilitarizovanosti oblasti.¹⁴⁰ Francie tím v podstatě trvala na přímém spojení otázky odchodu z Porýní s otázkou reparací. Německou protihodnotou totiž měla být finanční náhrada. To však Müller odmítal. Německo podle jeho názoru nemohlo dát Francii oplátkou finanční náhradu dříve, než bude vyřešena otázka německých reparací.¹⁴¹ Do té doby totiž odmítají Německu finančně pomáhat Spojené státy. Vyjádřil však naději, že problém bude

---

¹³⁹ *DBFP*, Series I A, Volume V., n. 149-161

¹⁴⁰ Tamtéž, n. 146

¹⁴¹ Tamtéž, n. 149

vyřešen. V průběhu jednání nehrál britský zástupce příliš důležitou roli. Držel se zásad ministra Chamberlaina a podporoval stanovisko Francie.

Zásadním problémem jednání se tedy stalo, jakým způsobem dojde k více či méně neformálnímu spojení problému reparací a Porýní. Problém byl vyřešen 16. září. Bylo dohodnuto, že bude v budoucnu zahájeno jednání o ukončení okupace Porýní a zároveň vyjádřena nutnost vyřešení reparační otázky. Na první pohled by se možná mohlo zdát, že nic konkrétního nebylo vyřešeno, nicméně opak je pravdou. Zástupci zemí locarnského systému se dohodli na ustanovení komise, jež bude mít za úkol vytvořit nové reparační schéma. Zároveň byl splněn Briandův požadavek vzniku komise působící v Porýní.

Výsledek jednání podrobil silné kritice Winston Churchill. Ještě v této době nechtěl svolit k jednání o novém reparačním ujednání. Právě jeho opozici nyní potřeboval překonat Gilbert. Churchill stále doufal, že do doby, než se Bílého domu ujme nový prezident, by se mohly evropské země více sjednotit proti americkému ekonomickému nátlaku. Na konci roku 1928 se dokonce v tomto ohledu spojil s Poincarém za účelem snížení jejich dluhu.

Jasně se ukazovalo, že v roce 1928 byl hlavním motivem pro reparační ujednání problém mezispojeneckých dluhů. Jak Velká Británie a Francie, tak také Spojené státy již byly přesvědčeny, že Berlín již je schopen plně splácet své reparační povinnosti. Londýn i Paříž společně doufaly, že jeho platby jim umožní v klidu splácet své dluhy. Francie také chtěla z německých reparací pokrýt své náhrady škod z 1. světové války. Poincaré spolu s Churchillem trvali na minimální částce německé roční reparace ve výši 2 miliard říšských marek. Washington s touto sumou souhlasil.

Německo samozřejmě velmi kriticky pozorovalo náhle spojení Londýna s Paříží. Stresemann byl zklamán z faktu, že se mu nedostávalo americké podpory v takové míře, v jakou doufal. Stále však politiku Spojených států podporoval. Včetně striktního oddělení reparací a válečných dluhů.¹⁴²

Washington se dlouho bránil tomu, aby se měl oficiálně nějak výrazněji ztotožňovat s jednáním o reparacích. Až do ledna 1929 se bránil vysláním Owena Younga na jednání komise. Spojené státy však odmítaly jakoukoliv odpovědnost za závěry komise. I přes zjevný fakt, že vyřešení otázky reparací je v jejich zájmu. Nakonec se konference vedle Younga účastnil ještě J. P. Morgan.

---

¹⁴² *FRUS*, 1928, II, s. 871

V prosinci 1928 se v Luganu znovu upevnilo pouto mezi Chamberlainem a Briandem. Prvně jmenovaný byl pod stále sílícím tlakem domácí opozice. Teď už dokonce z řad konzervativců. Většina britských politiků trvala na okamžitém a bezpodmínečném odchodu z Porýní.¹⁴³ Pokud k tomu Chamberlain není schopen donutit Francii, měly by tak alespoň učinit britské oddíly.

Expertní komise jednala v Paříži od začátku roku 1929. Jejimi hlavními úkoly bylo vyřešit otázku výše a rozložení německých splátek. Výsledku jejich jednání, tzv. Youngova plánu, se však Chamberlain v úřadu britského ministra zahraničí již nedočkal. 5. června byla konzervativní vláda v Londýně nahrazena labouristickou vládou Ramsayho Macdonalda.

Ve Washingtonu byl již nový prezident. Podle očekávání jím byl Herbert Hoover. Republikáni měli v bílém domě zůstat další čtyři roky.

Na konci funkčního období Calvina Coolidge Evropa a spolu s nimi i Spojené státy společně vzhlížely k výsledkům jednání ekonomických expertů, jež měla vyřešit otázku reparací. Spojené státy po určité době znovu usoudily, že je načase nové, tentokrát již definitivní řešení tohoto problému. Znovu se tak ukázala pragmatičnost a jistá sobeckost jejich politiky. Briand-Kelloggův pakt sice vypadal na první pohled hezky, jeho reálná hodnota se však blížila nule.

---

¹⁴³ *DBFP*, Series I A, Volume V, n. 257

Závěr

Tato práce popisovala politiku Spojených států amerických a Velké Británie směrem k evropské problematice, zejména Německu v období administrativy Calvina Coolidge. Na jejím samotném začátku byl stručně popsán vývoj související problematiky v období od skončení první světové války do Coolidgova nástupu do Bílého domu. Byly vysvětleny základy tzv. versailleského systému a jeho základních otázek. Omezení Německa, reparační otázka a popsaná jednání, která se v onom mezidobí na daná témata vedla. Větší prostor byl věnován tématu rúrské krize, jejím příčinám, jejímu vypuknutí a průběhu do jara 1923. Prostor byl také věnován washingtonské konferenci pro její důležitost vzhledem k jejímu dopadu na anglo-americké vztahy.

Již na příkladu první kapitoly lze vyzorovat všeobecné vlastnosti politiky Spojených států. Ta měla dva hlavní jmenovatele. Prvním z nich byla snaha Washingtonu o zajištění německé ekonomické stability, která byla pro jeho finanční zájmy velmi důležitá. Jako důkaz slouží zvýšená aktivita Spojených států v letech 1923 a 1924. V těchto letech se německá ekonomická krize, úzce související s reparační otázkou, stala předmětem zvýšeného zájmu Spojených států. Podobně tomu bylo na konci dvacátých let. V té době Spojené státy znovu přebraly větší míru odpovědnosti za řešení reparačního problému. V mezidobí jejich aktivita, alespoň ta oficiální, poněkud ochabovala. Druhým jmenovatelem jejich zahraniční politiky byla jakási neochota se oficiálně vměšovat do evropských záležitostí. To platilo hlavně o politických jednáních. Washington, vědom si svého dominantního ekonomického postavení, se úzkostlivě vyhýbal jakýmkoliv politickým závazkům. V tomto směru používal právě svou ekonomickou převahu, aby zajistil nutné politické změny. Nicméně, dokonce i před začátkem jednání expertních komisí v letech 1924 a 1929 se Washington zdráhal se do nich oficiálně zapojit. Přistoupil vždy až po naléhání Velké Británie.

Londýn na rozdíl od Spojených států přímější politické vazby k Evropě. Dá se říci, že ekonomickou podporu hledalo Německo (a také Francie) u Spojených států. Politickou podporu pak u Velké Británie. Německo si bylo vědomo toho, že Francie je bez politické podpory svého spojence citelně oslabena. Proto se Berlín snažil získat si její podporu. Obecně platí, že Londýn se dlouhodobě snažil o znovuoobnovení německého postavení na kontinentu. Alespoň do určité míry. Jedním z důvodů byla dlouhodobá tradice britské politiky rovnováhy sil v Evropě. Londýn samozřejmě netoužil po tom, aby se Německo stalo nejsilnějším evropským státem, nicméně to samé si nepřál ani u Paříže. Francie často spoléhala na

politickou podporu Velké Británie. Té se jí dostalo ve větší míře za doby úřadování Austena Chamberlaina. Nicméně za něj i za jeho předchůdců, kteří k ní tak shovívaví zdaleka nebyli, veřejné mínění v Británii nebylo přímému spojení s Francií příliš nakloněno. Přesto však Londýn navenek vystupoval jako ochránce zájmů Francie. Mnohokrát to však byl právě postoj Londýna (v kombinaci s ekonomickým tlakem USA), který nutil a nakonec i přiměl Francii k ústupkům. V celku se dá charakterizovat politika Velké Británie, zejména to platí o politice Austena Chamberlaina, jakožto politika zprostředkování mezi Paříží a Berlínem. Jako kombinace mezi snahou o znovuoživení německé pozice a snahou o zachování té francouzské. Zejména od nástupu Ramsayho Macdonalda se dá hovořit o koncepci britské zahraniční politiky. Jeho idea kolektivní bezpečnosti skrze Společnost národů sice nenašla své místo v tehdejší světě, nicméně přinesla nemalé zisky. Jeho nástupce Austen Chamberlain si postupem času vytvořil svou vlastní koncepci. Ta získala pevný základ v locarnských smlouvách. Od nich se v pozdějších letech odvíjela jeho politika reciprocity, vzájemných ústupků.

Koncepčnost britské zahraniční politiky se však podle mě po roce 1926 vytratila. Ještě při vstupu Německa do Společnosti národů „duch Locarna“ měl nějaký praktický význam, jenže v následujících letech přišlo vystřízlivění. To je podle mého názoru jednou z příčin, proč nakonec onen slavný „duch Locarna“ neuspěl. Hlavním důvodem však byla jakási ztráta motivace. Možná, že úspěchy londýnské a locarnské konference byly představiteli Velké Británie a Spojených států přeceňovány, takže nakonec přišly do jisté míry v niveč. Oběma zemím jakoby došel dech. Hlavně si však neuvědomovaly, že bez jejich další aktivity, bez jejich politického zprostředkování a ekonomické pomoci, není možný nově vybudovaný systém udržet.

Politika Velké Británie a Spojených států dosáhla v letech 1924 a 1925 velkých úspěchů, ty však byly vyrovnány neúspěchy let následujících. Krach Ženevské konference v létě 1927, ponechání Locarna svému osudu, oklamání se jeho iluzí a iluzí Briand-Kelloggova paktu vrhá temný stín na působení obou zemí a na jejich představitele.

Seznam literatury

Prameny

1. Documents on british foreign policy(DBFP), Series 1, Volume XX¹⁴⁴
DBFP, Series 1, Volume XXI
DBFP, Series 1, Volume XXVI
DBFP, Series 1, Volume XXVII
DBFP, Series 1A, Volume I
DBFP, Series 1A, Volume III
DBFP, Series 1A, Volume V
2. Papers relating to the Foreign relations of the United States(FRUS), 1923, II¹⁴⁵
FRUS, 1923, II
FRUS, 1924, II
FRUS, 1925, I
FRUS, 1927, II
FRUS, 1928, II

Monografie

1. BOYCE, Robert. *French Foreign and Defence Policy, 1918-1940, The Decline and Fall of a Great Power*, 1. vyd., Florence USA, Routledge, 1998, 308 s., ISBN 9780203979228¹⁴⁶
2. COHRS, Patrick. *The unfinished peace after World war I, America, Britain and the stabilisation of Europe, 1919-1932*, 1. vyd. Cambridge, Cambridge University Press, 2008, 693 s., ISBN 978-0-521-85353-8¹⁴⁷
3. DOERR, Paul. *British foreign policy 1919-1939*, 1. vyd., Manchester, Manchester University Press, 1998, 291 s. ISBN 0-7190-4672-6
4. FISCHER, Conan. *The ruhr crisis 1923-1924*, 1. vyd. Oxford, Oxford University Press, 2003, 312 s., ISBN 0-19-820800-6
5. GLASGOW, George. *From Dawes to locarno : Being a critical record of an important achievement in european diplomacy 1924-1925*. 1. vyd., Thomas de la Rue & Co., London, 1925, 185 s.

---

¹⁴⁴ <<http://dbpo.chadwyck.com/marketing.do>

¹⁴⁵ <<http://digital.library.wisc.edu/1711.dl/FRUS>>

¹⁴⁶ <<http://site.ebrary.com/lib/cuni/home.action?force=1>>

¹⁴⁷ Tamtéž

6. HENIG, Ruth. *Weimar Republic, 1919-1933*, 1. vyd., London, Routledge, 1998, 108 s., ISBN 9780203046234¹⁴⁸
7. CHAMBERLAIN, Austen. *Down the years*, 4.vyd., London, Cassell & Co, 1935, 323 s.
8. JACOBSON, Jon. *Locarno diplomacy : Germany and the West 1925-1929*, 1. vyd., Princeton, Princeton University Press, 1972, 420 s., ISBN 001258658
9. KENT, Bruce. *The spoils of war, The Politics, Economics and Dplomacy of Reparations 1918-1932*, 1. Vyd. 1989, Oxford, Oxford University Press, 1989, 462 s. ISBN 0-19-822738-8¹⁴⁹
10. KITCHING,Carolyn. *Britain and the problem of international disarmament, 1919-1934*, 1. vyd., london, Routledge, 2003, 223 s., ISBN 0-203-20174-4¹⁵⁰
11. MARKS, Sally. *The illusion of peace, international relations in Europe, 1918-1933*, 1. vyd., London, Macmillian Pr., 1976, 184 s. ISBN 0-333-15032-5
12. MEDLICOTT, N. William. *British foreign policy since Versailles*, 1. vyd., London, Methuen & Co., 1940, 316 s.
13. MORAVCOVÁ, Dagmar. *Výmarská republika, Problémy demokracie v Německu, 1918-1932*, 1. vyd., Praha, karolinum, 2006, 273 s., ISBN 80-246-1176-7
14. PAWLEY, Margaret. *Watch on the Rhine, The Military Occupation of the Rhineland, 1918-1930*, 1. vyd., London, I.B. Tauris, 2007, 239 s., ISBN 9780857717849¹⁵¹
15. PETRIE, Charles. *The Life and Letters of the Right Hon. Sir Austen Chamberlain*, 1. vyd., London, Cassell & Co, 1939, 401 s.
16. STONE, Glyn; SHARP, Alan. *Anglo-French Relations in Twentieth Century*, 1. vyd., London, Routlege, 2000, 368 s., ISBN 9780203003046¹⁵²
17. WRIGHT, Jonathan. *Gustav Stresemann, Weimar's Greatest Statesman*, 1. vyd., Oxdord, Oxford University Press, 2004, 604 s., ISBN 9780191515187¹⁵³
18. WANNER, Jan. *Spojené státy a evropská válka 1939-1945, Díl I., Pevnost Amerika*, 1.vyd. Praha, Dokořán, 2001, 229 s., ISBN 80-86569-10-1

---

¹⁴⁸ <<http://site.ebrary.com/lib/cuni/home.action?force=1>>

¹⁴⁹ Tamtéž

¹⁵⁰ Tamtéž

¹⁵¹ Tamtéž

¹⁵² Tamtéž

¹⁵³ Tamtéž

